

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra českého jazyka a literatury

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Český jazyk a literatura

**David Jan Novotný a jeho venkovské prózy
z Českoskalicka**

**David Jan Novotný and his Rural Proses from
Česká Skalice Region**

Bakalářská práce: 11-FP-KCL-B-14

Autor:

Eliška KOČINOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: Mgr. Eva Koudelková, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
68		5		17	1

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška Kočinová**
Osobní číslo: **P09000339**
Studijní program: **B7310 Filologie**
Studijní obor: **Český jazyk a literatura**
Název tématu: **David Jan Novotný a jeho venkovské prózy z Českoskalicka**
Zadávající katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zařadit Novotného romány a povídky z Českoskalicka do kontextu české venkovské prózy na pozadí jejích vývojových tendencí v období od padesátých do devadesátých let 20. století. Studentka prostuduje dostupné pramenné materiály i sekundární literaturu a vymezí žánrové tradice, na jejichž pozadí bude zkoumat autorovo pojetí uvedeného žánrového typu. Použité metody: textová analýza, interpretace, syntéza.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Stoletou alejí. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1985. 292 s.
- JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Vesnický román v české próze 19. století. In: AUC-Philologica 3-4. Praha, 1973.
- MOCNÁ, Dagmar a kol. Encyklopedie literárních žánrů. 1. vyd. Praha-Litomyšl: Paseka, 2004. 699 s. ISBN 80-7185-669-X.
- NOVOTNÝ, David Jan. O půl páté před krámem. 1. vyd. Liberec: Bor, 2006. 120 s. ISBN 80-86807-10-X.
- NOVOTNÝ, David Jan. Pohádky ze starého mocnářství. 1. vyd. Liberec: Bor, 2005. 78 s. ISBN 80-86807-14-2.
- NOVOTNÝ, David Jan. Ro(c)k na vsi aneb Obrázky z okolí českoskalického. 1. vyd. Liberec: Bor, 2004. 120 s. ISBN 80-86807-04-5.
- NOVOTNÝ, David Jan. Senior Quintet. 1. vyd. Liberec: Bor, 2008. 152 s. ISBN 978-80-86807-99-7.
- NOVOTNÝ, David Jan. Truhlářská sonáta. 1. vyd. Liberec: Bor, 2006. 96 s. ISBN 80-86807-21-5.
- Slovník českých spisovatelů po roce 1945: Díl 2. M-Ž. 1. vyd. Praha: Brána, 1998. 791 s. ISBN 80-7243-014-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Koudelková, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání bakalářské práce: 30. dubna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Oldřich Uhlený, DrSc.
vedoucí katedry

dne

Čestné prohlášení

Název práce: David Jan Novotný a jeho venkovské prózy z Českoskalicka
Jméno a příjmení autora: Eliška Kočinová
Osobní číslo: P09000339

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 28.06.2013

Eliška Kočinová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Evě Koudelkové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivé vedení při psaní mé bakalářské práce.

Dále bych na tomto místě ráda poděkovala mé rodině, bez jejíž materiální a psychické podpory bych nebyla schopna studia.

Anotace

Tato bakalářská práce seznamuje s osobností Davida Jana Novotného a jeho venkovskými prózami z okolí České Skalice. Pozornost je věnována jeho činnosti jako scénáristy a dramaturga, pedagoga, publicisty, ale především jeho spisovatelské dráze. Cílem práce je provést analýzu a interpretaci autorových děl *Ro(c)k na vsi*, *O půl páté před krámem*, *Truhlářská sonáta* a *Senior Quintet*. Práce se zaměřuje na tematickou, jazykovou a kompoziční rovinu děl.

Klíčová slova: David Jan Novotný, prozaik, scénárista, venkovská próza, Českoskalicko, analýza, interpretace

Annotation

This bachelor thesis introduces the figure of David Jan Novotný and his rural proses from around Česká Skalice. Attention is devoted not only to his work as a screenwriter and playwright, teacher, journalist, but also to his writing career. The aim is to analyze and interpret the author's works *Ro(c)k na vsi*, *O půl páté před krámem*, *Truhlářská sonáta* and *Senior Quintet*. This thesis is focused on thematic, linguistic and compositional levels of his works.

Keywords: David Jan Novotný, novelist, screenwriter, rural prose, Českoskalicko, analysis, interpretation

Obsah

1. Slovo úvodem.....	9
2. Život a dílo	10
2.1. David Jan Novotný – scenárista a dramaturg.....	10
2.1.1. Filmografie.....	11
2.1.2. Televizní tvorba.....	11
2.2. David Jan Novotný – pedagog.....	12
2.2.1. Skripta a vysokoškolské učebnice.....	13
2.3. David Jan Novotný – publicista.....	13
2.4. David Jan Novotný – spisovatel.....	13
2.4.1. Próza.....	14
2.4.2. Odborné články.....	18
3. Venkovský román.....	19
3.1. Vývoj ve světové literatuře.....	19
3.2. Vývoj v české literatuře.....	20
3.3. Současný český venkovský román.....	26
4. Českoskalické prózy.....	27
4.1. Námět a motivy.....	27
4.1.1. Motiv počasí.....	29
4.1.2. Motiv sousedských vztahů.....	30
4.1.3. Motiv přátelství.....	31
4.1.4. Motiv lásky.....	33
4.1.5. Motiv zemědělských prací.....	35
4.1.6. Motiv víry.....	36
4.2. Dějiště.....	37
4.3. Postavy a jejich charakteristika.....	42
4.4. Jazykové prostředky.....	51

4.5.Kompozice děl.....	53
4.6.Pohádky ze starého mocnářství.....	54
4.6.1.Venkovské motivy.....	54
5.Slovo závěrem.....	57
6.Seznam použité literatury.....	59
7.Obsah obrazové přílohy.....	61

***„Člověk může psát román, když má dost papíru a okrouhaných
tužek“***

David Jan Novotný

1. Slovo úvodem

Tato bakalářská práce přibližuje život, profesní dráhu a hlavně literární činnost vysokoškolského profesora Davida Jana Novotného.

David Jan Novotný se narodil 27. listopadu 1947 v Praze. Během svého dosavadního života vystřídal mnoho zaměstnání a vystudoval několik oborů. Práce se zmiňuje o jeho scenáristické a dramaturgické činnosti, které se dnes věnuje především. Zejména se však práce zaměřuje na jeho spisovatelskou dráhu. David Jan Novotný napsal mnoho povídek, delších próz, románů i odborných komentářů. V literární soutěži Knižního klubu získal první cenu za knihu *Sidra Noach*, ta byla dokonce v roce 2011 nominována na cenu Magnesia Litera.

Hlavním úkolem práce bylo zaměřit se na Novotného prózy, které jsou zasazeny do oblasti východních Čech, převážně do okolí České Skalice. Jedná se o soubor povídek *Ro(c)k na vsi aneb obrázky z okolí českoskalického*, dále o rozsáhlejší prózy *O půl páté před krámem*, *Truhlářská sonáta* a *Senior Quintet*. Práce se věnuje i autorově sbírce moderních pohádek *Pohádky ze starého mocnářství*. U těchto děl byla pozornost věnována především tematické a motivické složce, charakteristikám postav a dějištím, v nichž se příběhy odehrávají. V neposlední řadě se práce zmiňuje o jazyku a kompozici děl.

Cílem práce je zařadit Novotného povídky z Českoskalicka do kontextu české venkovské prózy na pozadí jejích vývojových tendencí v období od padesátých do devadesátých let 20. století. Z tohoto důvodu práce obsahuje rozsáhlou kapitolu o vývoji venkovské prózy.

I přesto, že David Jan Novotný není jako spisovatel příliš známý, jeho texty jsou nedílnou součástí moderní české prózy. Z tohoto důvodu jsem si zvolila toto téma bakalářské práce a pokusila jsem se přiblížit autorovy českoskalické venkovské prózy.

2. Život a dílo

David Jan Novotný se narodil 28. 11. 1947 v Praze v evangelické rodině výtvarníka a grafika Jana Blahoslava Novotného. Otec spolupracoval s Divadlem satiry (později divadlo ABC) pod pseudonymem Jeбенof. Pod tímto pseudonymem vytvořil například známé logo cirkusu Humberto. Jan Blahoslav Novotný zemřel ve švýcarském exilu. Dědečkem Davida Jana Novotného byl Adolf Novotný, protestantský teolog a autor *Biblického slovníku* (1935). Mimo jiné byl Adolf Novotný profesorem evangelické bohoslovecké fakulty v Praze.

David Jan Novotný si po absolvování Střední všeobecně vzdělávací školy (SVVŠ) v Praze, kde studoval v letech 1963–1966, vydělával na živobytí vskutku různorodě. Hned po maturitě začal pracovat jako spojový manipulant, dále jako asistent v Krátkém filmu Praha, nějakou dobu pracoval na poště, a dokonce se živil i jako kočí a pastevec krav u státního statku v Krkonoších. Byl i závozníkem v mýdlovaru či pomocným dělníkem v tiskárně. Roku 1967 nastoupil jako závozník, vrátný a uklízeč do divadla Semafor, o rok později přešel do Filmového studia Barrandov, kde působil jako asistent výroby.

V letech 1968–1970 vykonával vojenskou službu, a to zejména v Kroměříži a Litoměřicích. Po vojně nastoupil jako pomocný tiskárenský dělník a po roce se opět vrátil do Krátkého filmu Praha jako asistent.

2.1. David Jan Novotný – scenárista a dramaturg

V letech 1971–1976 studoval na Filmové akademii múzických umění obor dramaturgie a scenáristika. Ve své absolventské práci, *Praktická lekce realismu*, se věnoval především literárnímu dílu Maxima Gorkého. Po absolutoriu byl krátce ve svobodném povolání. V roce 1977 se vrátil do Filmového studia Barrandov, kde až do roku 1990 pracoval jako scénárista.

Podle Novotného scénářů, případně adaptací jeho vlastních či cizích próz, bylo natočeno mnoho povídkových filmů a televizních her. V letech 1991–1992 byl členem výkonného výboru filmové unie FITES.

2.1.1. Filmografie

1979 *Jak rodí chlap* (režie Z. Troška, J. Ekl, Vl. Drha)

1979 *Hodinářova svatební cesta korálovým mořem* (scénář spolu s K. Steigerwaldem a Vl. Kalinou, režie T. Svoboda)

1980 *Blázni, vodníci a podvodníci* (režie T. Svoboda)

1980 *Plaché příběhy* (adaptace povídek Karla Čapka, režie Z. Flír, T. Tintěra a D. Zborník)

1981 *Zátah* (režie St. Strnad)

1985 *Podfuk* (scénář spolu s dr. J. Pohlem, režie J. Schmidt)

1999 Dramaturgie režijního debutu Otakára Schmidta *Eliška má ráda divočinu*

2006 Dramaturgie filmu *Všechno nejlepší!*, režie M. Kotík

2008 Dramaturgie filmu *Vy nám taky, šéfe!*, režie M. Kotík

2.1.2. Televizní tvorba

Novotného televizní hry byly odvysílány na obrazovkách České televize.

1989 *Někdo schází u stolu* (podle stejnojmenné povídky ze souboru Má rozkošná Múza s hadrem v ruce, režie P. Moskalyková)

1996 *Strážní andělé* (režie P. Koliha)

1998 *Motel Anathema* (dvanáctidílný seriál s bývalými studenty FAMU, režie J. Kos)

1998 *Causa Kain* (režie D. Sís)

2004 *Nesesmilníš – homosexualita a víra*, dokument (režie S. Zeman)

2008 *Mendelovi* (3+1 s M. Donutilem, Otcové a synové, režie F. Filip)

2008 *Tatahotel* (3+1 s M. Donutilem, Otcové a synové, režie F. Filip)

2008 *Soutchán* (3+1 s M. Donutilem, Otcové a dcery, režie F. Filip)

2009 *Stella Negro* (3+1 s M. Donutilem, Otcové a dcery, režie Z. Švarc)

2009 *Paternita* (3+1 s M. Donutilem, Otcové a dcery, režie Z. Švarc)

2009 *Majordomus* (3+1 s M. Donutilem, Otcové a dcery, režie Z. Švarc)

2 . 2 . David Jan Novotný – pedagog

Od roku 1990 se Novotný začal věnovat pedagogické činnosti. Nejprve působil jako odborný asistent na katedře dramaturgie a scenáristiky na Filmové akademii múzických umění a v roce 1996 se zde stal proděkanem pro vědeckou a pedagogickou činnost. O rok později obhájil habilitační práci *Chcete psát scénář?* Byl mu udělen titul docent. Od jara roku 1993 až doposud vede literární semináře na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy a od roku 1995 je předsedou správní rady Nadace FAMU. David Jan Novotný byl v roce 2001 jmenován profesorem v oboru Dramaturgie a scenáristika. V letech 2003-2008 byl prvním rektorem Filmové akademie Miroslava Ondříčka v Písku a poté rok externě vyučoval na Literární akademii, soukromé vysoké škole Josefa Škvoreckého. Od roku 2010 zde působí jako prorektor pro vědu a rozvoj.

2.2.1. Skripta a vysokoškolské učebnice

1996 *Chcete psát scénář?* (1. díl: Základy dramaturgie; 2. díl: Žánry v hraném filmu, dvoudílná skripta), FAMU, Praha

2000 *Chcete psát scénář?* (druhé doplněné, rozšířené a upravené vydání obou dílů v jednom svazku), FAMU, Praha

2001 *Do You Want to Write Screenplays?* FAMU, Praha, v překladu Barbory Štefanové

2005 *Dramatické konflikty Bible*, Karolinum, Praha

2007 *Budování příběhu aneb demiurgie versus dramaturgie*, Karolinum, Praha

2 . 3 . David Jan Novotný – publicista

Po roce 1989 Novotný publikoval články a komentáře v *Tvaru*, *Metropolitanu*, *Lidových novinách*, *Cestě víry*, *Bratrstvu* a *Filmu a době*.

Dnes si můžeme jeho komentáře přečíst v *Hospodářských novinách* či *Mladé frontě Dnes*. Jeho články se nesou v protipolitickém duchu a autor velmi často srovnává dění v dnešním světě s biblickými texty.

2 . 4 . David Jan Novotný – spisovatel

Již v roce 1965 vystoupil Novotný jako básník, v centru jeho tvorby však stojí próza, především povídky, které vyšly v několika souborech. První povídku uveřejnil v *Literárním měsíčníku* až po vydání knižní prvotiny. Později publikoval fejetony, prózy a básně v časopisech *Tvorba* a *Kmen*.

Po roce 1989 kolovala v samizdatu jeho sbírka básní a textů ze 70. a 80. let *Tak si tak broukám pod peřinou*. Jednalo se o rukopisně šířenou sbírku protestsongů.

2.4.1. Próza

David Jan Novotný knižně debutoval prvotinou *Jak rodí chlap* (1982).

*Touto povídkovou sbírkou navázal na realistickou prózu líčící rázovité lidské figurky a opírající se především o humoristickou drobnokresbu.*¹

Tímto navazuje na své spisovatelské vzory – Čapka, Vančuru, Haška či Basse.

*Z prvních věcí, co jsem tahal z knihovny a začal číst, byl Karel Čapek. Povídky z první a druhé kapsy a Trapné povídky. A pak jsem vytáhl útlou knížečku Rozmarné léto a s ní tu byl najednou jazyk, úžasný, kterým nikde nikdo nemluvil. Pak jsem objevil Eduarda Basse a Haška, ale ne jeho Švejka, ale povídky. Většina lidí zná Haška právě jenom díky Švejkovi, ono se zapomíná, že byl povídkář. Napsal jich hromady, jsou úžasné a takřka realistické.*²

Velkým inspirátorem pro Novotného byl i Bohumil Hrabal.

*A pak pro nás bylo zjevení – museli jsme číst ve škole různé šílenosti – když jsem objevil v šedesátých letech Taneční hodiny pro pokročilé, když vyšly Ostře sledované vlaky a Pábitelé. Ten způsob, jakým Hrabal uchopil realitu a přivedl nový typ hrdiny, který nás fascinoval.*³

Próza *Můj nejlepší kámoš*, která byla napsaná již v roce 1978, však získala knižní podobu až skoro o dvacet let později, v roce 1997. Hlavní postavou je jedenatřicetiletý Rudolf Gottlieb, který píše své paměti, protože *mladý lidi bejvaj upřímný a vykecaj na sebe klid'ánko věci, který by na sebe nevykecali o nějakých těch deset let pozdějc.*⁴

Sarkastickým průhledem do zákulisí soudobého světa umění a umělců je šestice novel fabulovaných jako vyprávění o společenských a osobních dilematech, přelomových epizodách v životě fiktivních hudebních skladatelů, malířů, filmařů či uměleckých

¹ *Slovník českých spisovatelů po roce 1945*: Díl 2. M-Ž. Str. 140.

² Lidovky.cz: *Rozhovor David Jan Novotný* [online]. 1. 5. 2012 [cit. 11. 9. 2012].

³ Tamtéž.

⁴ Novotný, David Jan. *Můj nejlepší kámoš*. Str. 5.

fotografů. Těchto šest novel vyšlo v jednom svazku pod názvem *Má rozkošná Múza s hadrem v ruce* (1985). V novele s názvem *Husopásek* vystupují postavy skladatele Rudolfa Hrušky či truhláře Emila Šavrdy, jejichž dalším osudům je věnována rozsáhlejší povídka *Truhlářská sonáta* (2006). Autor s laskavým porozuměním, ale i s ironickým odstupem sleduje své protagonisty, kteří jsou lidsky opravdoví a křehce zranitelní, stejně tak jako jejich předchůdci z autorovy prozaické prvotiny *Jak rodí chlap*.

V povídkové knížce *Jak nevylopit poštu* (1986), jejíž významové pozadí utváří psychická atmosféra 80. let v Čechách, se inspiroval kriminalistickými příběhy Karla Čapka.

Mezi Novotného detektivní příběhy patří i pozdější dílo, tentokrát pro děti a mládež, *Strašáci a Poustevníci* (1989).

Román *Život a sny* (1991) je tematicky podobný sbírce protestsongů *Tak si tak broukám pod peřinu*.

Dalším dílem vracejícím čtenáře do éry rozpadajícího se socialismu 80. let jsou zajímavé a lehce absurdní povídky *Strážní andělé* (2000). Jedná se o šest povídek o lidech, kteří se ocitli v nečekaných situacích, jež svým způsobem ovlivnily jejich život. Ústřední povídka byla televizně zpracována.

*Jakkoli lze například léta padesátá označit za krutá a tragická, poslední desetiletí reálného socialismu – a zvláště několik závěrečných let – tomu bylo jinak: systém byl v křeči, dožívající ideologii již nikdo nevěřil a lidé si z veselejší současnosti víceméně utahovali.*⁵

Novotného hravost a smysl pro humor se projevuje v knížce, která zaujme nejen dětského, ale i dospělého čtenáře. *Pohádky z Ementálu* (2001) pojednávají o osudech lidí, kteří žili na konci doby kamenné v údolí řeky Emme. Dozvídáme se zde, *kterak šťastně*

⁵ JŮZL, Jindřich. Redakční text na obálce. Novotný, David Jan. *Strážní andělé*.

*i nešťastně se odvíjel život v oněch dávných dobách, kdy všechno teprve vznikalo a kdy nejběžnější věci byly ještě převratnými novinkami.*⁶

Dalším povídkovým souborem Davida Jana Novotného je *Ro(c)k na vsi aneb Obrázky z okolí českoskalického* (2004). Jak už název napovídá, příběhy jsou zasazeny do prostředí Českoskalicka a opět se vracíme na konec 80. let 20. století.

*Je dobré čas od času vzít fedrpuš a tak, jako oprašujeme obrazy na stěnách, oprášit obrazy, které se usadily v naší paměti, setřít pavučiny a prach a popatřit na doby dávno minulé, na zaniklý svět, jehož jsme byli součástí a jehož součástí jsme doposud, neboť s přibývajícím věkem stáváme se svou vlastní minulostí.*⁷

Druhou částí volné trilogie, jejímž prvním dílem je soubor *Ro(c)k na vsi*, je rozsáhlá povídka *O půl páté před krámem* (2005). Třetí část představuje *Truhlářská sonáta* (2006).

Všechny tři knihy spojuje především místo děje, okolí České Skalice ve východních Čechách, ale také postavy a doba děje.

*Kdyby se všechna ta náhodská piva, která jsme za posledních třicet let vypili se sousedy o půl páté před krámem, nalila do plovacího bazénu v Jaroměři, dosahovalo by pivínko k samému okraji, až by Tálinský rybník zbledl závistí a v zlatavém lesku toho životadárného moku by se za úplňku odrážel svit luny, že by zrak přecházel a jeden by musel nasadit na nos černé brejle, aby neoslepl.*⁸

Pohádky ze starého mocnářství (2005) jsou sbírkou sedmi moderních autorských pohádek. David Jan Novotný zde vychází z pohádek lidových, ale ty obrací naruby či je paroduje. Dějištěm těchto pohádek jsou opět severovýchodní Čechy. Již názvem a posléze i jazykovým stylem se dostáváme do doby rakousko-uherské monarchie.

⁶ Databazeknih.cz: *Pohádky z Ementálu* [online]. 2008-2012. [cit. 24. 9. 2012].

⁷ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 7.

⁸ NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*. Str. 5.

*Na konci předminulého století, kdy císařpán dal místo stříbrné měny zavést zlaté koruny, které se dělily na sto haléřů, kdy směnárníci dávali za jeden starý zlatý dvě nové koruny, ...*⁹

Do okolí České Skalice se opět vracíme prózou *Senior Quintet* (2008). Jediné, co autor mění, je doba děje. Již se nepohybujeme v 80. letech 20. století jako v předchozích titulech z Českoskalicka, ale spisovatel nás zavádí do doby novější, do polistopadového období. Jde o příběh pěti starců.

*Zblázní-li se jeden stařec, svět se nezblázní. Ale zblázní-li se pět starců v jednu chvíli a na tom samém místě? Ani poté se svět nezblázní, neboť starců, kteří nemají na starost už nic víc než bláznit z toho, co se v bláznivém světě děje, je tisíckrát víc nežli pět.*¹⁰

Stejně jako u ostatních Novotného děl, nechybí ani zde autorův specifický humor.

Do pražského prostředí je zasazen příběh knihy *Sidra Noach* (2010). Píše se rok 2002 a Čechy postihla povodeň, která připomněla biblický příběh Noema a jeho rodiny. Autor se zaměřil na Židovské Město.

*Toho rána se tisíce Pražanů probudily mimo svůj domov. Další tisíce lidí po celých Čechách se probudily v cizích postelích, na provizorních matracích, v evakuačních centrech, ve školách, v kasárnách, všude, kde bylo sucho. Někteří věděli, že už se nikdy neprobudí ve svých domech, které vzala voda. Někteří věděli, že už se nikdy neprobudí vedle svých blízkých, které vzala voda. Někteří měli strach se probudit. Zvířata v pražské zoo vycítila instinktivně smrtelné nebezpečí a ošetřovatelé se snažili, seč mohli, dostat své svěřence do bezpečí. Hladina Vltavy stoupla o víc jak čtyři metry.*¹¹

Knihu autor věnuje těm, kteří přežili, jejich dětem a dětem jejich dětí.

Hrdinové a hrdinky všech Novotného děl mají cosi společného. Ocitají se v absurdních, nečekaných situacích, pokoušejí se postavit svému osudu, jednou

⁹ NOVOTNÝ, David Jan. *Pohádky ze starého mocnářství*. Str. 29.

¹⁰ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 7.

¹¹ NOVOTNÝ, David Jan. *Sidra Noach*. Str. 132.

rekapituluje svůj život a ohlíží se zpět, jindy se jejich charakter mění po určujícím setkání. Poutavě napsané povídky a romány nabízejí zajímavé příběhy, ale současně i zamyšlení nad vážnými věcmi našich různorodých životů.

2.4.2. Odborné články

Novotného odborné články vycházely v letech 1994–1996 v měsíčníku *Film a doba*.

Tušení stínu souvislosti – komentář k filmu Schindlerův seznam

Kam se poděla ruská duše – komentář k filmu Život a neobyčejná dobrodružství vojáka Ivana Čonkina

Fitzgerald po česku – komentář k filmu Indiánské léto

Schubert, Dorfman, Polanski: smyčcový kvartet pro tři hlasy – komentář k filmu Smrt a dívka

Celluloid puzzle – komentář k filmu ...ani smrt nebere

Zpráva o zaniklém světě – komentář k filmu Golet v údolí

3. Venkovský román

Povídky Davida Jana Novotného odehrávající se v okolí České Skalice jsou samotným autorem charakterizovány jako venkovské povídky. Z tohoto důvodu jsem považovala za důležité zařadit do práce kapitulu o vývoji venkovské prózy. David Jan Novotný označuje své povídky jako neoruralistické, a proto bylo vhodné zařadit i část věnující se ruralismu.

3.1. Vývoj ve světové literatuře

Venkovský román, nazývaný též vesnický román, vznikl jako reakce na přílišný rozvoj moderní civilizace a na rychlý růst měst. Autoři odmítali vzdalování se člověka rodině a přírodě. Tento typ románu se odehrává na venkově a zachycuje tamní způsob života. Nejběžnějšími motivy jsou mezilidské vztahy, rodinné, sousedské, generační, a především vztah člověka k přírodě a víře. Vyskytují se také motivy útěku z rušného města na klidný venkov.

Autoři se zaměřovali na realistické zachycení obrazu konkrétní obce a jejího okolí, často i celého regionu. V dílech nechybějí detailní popisy prostředí a čtenář má možnost setkat se s typickými postavami kraje, o němž se autor zmiňuje, a jejich dialektem.

Autoři venkovských románů ve svých dílech často využívali plynutí kalendářního roku.

Patrná je rovněž tendence k symbolickému zvýznamňování prostoru, posilovaná lyrizací popisných partií, a zvýraznění cyklického času, zvláště markantní v románové kronice, ustupující však v opačném, dějovém nebo charakterovém typu venkovského románu.¹²

¹² MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Str. 673.

Venkovský román ve výše vymezeném smyslu se v evropských literaturách vytvářel až od 40. let 19. století. Vyvíjel se souběžně se sociálním románem, který však byl úplným opakem. Oba tyto žánry svým způsobem reagovaly na rozrůstající se moderní technickou civilizaci. Sociální román se rozvíjel hlavně ve vyspělé západní Evropě, zato domovem venkovského románu byla zaostalejší střední, severní a nejčastěji východní Evropa.

Největší rozkvět venkovského románu nastal na přelomu 19. a 20. století. Především díky švédské prozaičce, nositelce Nobelovy ceny, Selmě Lagerlöfové, která evropské autory inspirovala novoromantickým dílem *Gösta Berling* (1891).

V poválečném světě, naplno zasaženém civilizačními proměnami, se venkovský román stahuje do ústraní. Nezřídka je vnímán jako žánr ‚zpátečnický‘, neschopný držet krok s vývojem moderní společnosti (napomáhá tomu jeho časté propojování s konzervativními politickými proudy, včetně krajní pravice).¹³

Velkým krokem ve vývoji venkovského románu v modernistickém 20. století je žánr regionalistické prózy často se obracející k odlehlým, vzdáleným a zapadlým místům, zejména k horským oblastem. K nám tato díla, převážně francouzsky píšících autorů, uváděli a do češtiny překládali někteří čeští ruralisté, kteří se nechali inspirovat literaturou celé Evropy.

Mezi další propagátory venkovského románu patří také jihoamerický magický realismus, jeden z nejvýraznějších uměleckých proudů světové literatury 20. století. Jedním z rysů magického realismu jsou témata návratu do dětství a odcizení se městské společnosti, zaměření se na rodinu a přírodní řády.

3.2. Vývoj v české literatuře

Za zakladatelku české venkovské prózy je považována Božena Němcová.

¹³ MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Str. 674.

Originalitou svých povídek o odvážných a mravně ryzích venkovských lidech (Karla, Divá Bára, Dobrý člověk) a zejména pak Babičkou (1855), koncipovanou jako idylické a folklorním mýtem poučené ‚obrazy venkovského života‘, umělecky zastínila svého současníka Františka Pravdu.¹⁴

Kněz, spisovatel, vychovatel, ale především vlastenec František Pravda psal v době, kdy se na školách a úřadech mluvilo jen německy, své venkovské povídky v češtině.

Díky Boženě Němcové pronikla do české literatury všednost denního života, kterou teprve ona dovedla učinit poetickou.

Dalšími pokračovateli venkovské prózy se stali májovci. I přesto, že většina z nich se zaměřovala spíše na problémy města, byli zde i tací, kteří venkovské próze propadli. Zmínit můžeme Vítězslava Háška a jeho povídky *Muzikantská Liduška* (1861) a *Na statku a v chaloupce* (1871). Pro český venkovský román byla nejdůležitější osobností Karolína Světlá.

Pozice Světlé a jejích ještědských próz se jen ve zpětném pohledu a z dálky zdá být mezi májovci samozřejmá. Pohled zblízka vyjevuje, že Světlá objevovala svůj Ještěd navzdory některým svým vrstevníkům včetně Jana Nerudy a že musela vzdorovat jejich nechuti k vesnické povídce. Teprve svými prvními ještědskými romány přesvědčila Nerudu, že vesnický námět lze pojmout nejen idylicky, ale také dramaticky a vpravdě epicky, a že v takovém uchopení může posloužit za východisko originálního českého románu.¹⁵

V 2. polovině 19. století se venkovská próza stala nejoblíbenějším žánrem. Autoři pocházející z venkova psali pro městské obyvatelstvo, mluvící česky a rádo se navracející do prostředí svého dětství. Tato četba se stala velmi vyhledávanou.

Přelom 19. a 20. století se pro žánr venkovského románu stal zlatým věkem, a to jak u nás, tak i v celoevropském vývoji. Ruchovsko-lumírovská generace navazovala na

¹⁴ MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Str. 674.

¹⁵ JANÁČKOVÁ, Jaroslava. *Stoletou alejí*. Str. 166.

Karolínu Světlou. Prostého venkovského člověka představovali v zápase s drsnou přírodou. Mezi tyto autory patří Karel Klostermann, Antal Stašek a Teréza Nováková.

*Prozaikové blízcí naturalismu a realismu se zejména v raných dílech zaměřili na syrovou deskripci rozkladu tradiční venkovské pospolitosti pod náporom moderního věku peněz, ani jim však v pohledu na venkov nebyla cizí harmonizující idealizace.*¹⁶

K pochopení a srovnání slouží díla Karla Václava Raise *Kalibův zločin* (1892) a *Západ* (1896) či Jana Herbena a jeho díla *Do třetího a čtvrtého pokolení* (1892) a harmonický *Hostišov* (1907).

Expresivní prozaik Josef Karel Šlejhar na vesnici nahlížel antiidylicky. V díle *Kuře Melancholik* (1889) zobrazoval destrukci lidských i přírodních hodnot. Vrcholnými uměleckými díly přelomu 19. a 20. století se stala desetisvazková románová epopej Josefa Holečka *Naši*, vydávaná od roku 1897 do roku 1930, a románová kronika bratří Mrštíků *Rok na vsi* (1900).

*Obě díla – každé po svém – utvářejí moderní mýtus tradiční venkovské pospolitosti: Holeček návratem k hodnotám patriarchálního selství a k poezii dětského vnímání světa, Mrštíkové sledováním pestrého životního dění na moravské dědině, neseného rytmem zemědělského roku.*¹⁷

Zlatý věk dozníval ještě několik dalších desetiletí v časných dílech mladých autorů. Na Raise, Šlejhara, Holečka a Mrštíky navazovala spousta autorů široce přístupné četby. Tak například Jindřich Šimon Baar v románu *Jan Cimbura* (1908) pokračoval v popisu ideálního sedláka. Na realisticko-naturalistickou tradici navázal Jan Vrba, který se v některých svých dílech soustředil na selská rodinná dramata. Jedná se především o román *Boží mlýny* (1919). Nejčtenější autorkou venkovského románu se v této době na dlouhá léta stala Vlasta Javořická.

¹⁶ MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Str. 675.

¹⁷ Tamtéž. Str. 675.

Po skončení první světové války došlo k výrazné změně preferencí. Autoři se začali odklánět od venkova a upřednostňovali velkoměstskou civilizaci. A tak si venkovská próza udržela místo jen v oblasti populární četby, ale v umělecké literatuře se stala žánrem menšinovým.

Pěstovali ji zejména autoři, kteří vyjadřovali zásadní nesouhlas s pragmatickým materialismem poválečné doby a kteří v soudobém zavržení tradice a ztrátě víry v Boha spatřovali předzvěst společenských katastrof.¹⁸

Mezi takové autory patřila zejména východočeská skupina ruralistů. Inspirací pro ruralisty byla například tvorba Antonína Sovy, Karla Tomana a Viktora Dyka. Jako jeden z důvodů *návratu k půdě, vnitřnější lásce k zemi jako udržovatelce života a pevné ose v časech plných otřesů, nejistoty a úzkosti* vidí ruralisté 1. světovou válku.¹⁹

Ústředním bodem ruralismu byla venkovská tematika, vztah lidí k půdě a vývoj vztahu venkova a města. Dalším častým tématem je kapitalizace venkova. Skupina se sdružovala kolem časopisu *Sever a východ*. Tato revue vycházela od roku 1925. Jak už název časopisu napovídá, na české ruralisty měla velký vliv východní, ale hlavně severská literatura.

Do skupiny českých ruralistů patřili Josef Knap, Antonín Matula, Jan Čarek, František Křelina, Josef Vojtěch Sedlák, Václav Prokůpek, Zdeněk Rón, Vojtěch Martínek a Josef Knob.

Pojem ruralismus poprvé použil Antonín Matula, který tak nazval rodovou kroniku Josefa Holečka *Naši*. V roce 1932 ruralističtí autoři vystoupili na veřejnost se sborníky *Básníci selství* a *Tváří k vesnici*. Český literární ruralismus dosáhl vrcholu ve druhé polovině dvacátých let minulého století. Program ruralismu hlásal protikladnost mezi městem a venkovem, přikláněl se ke křesťanským hodnotám a odmítal politickou angažovanost.

¹⁸ MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Str. 676.

¹⁹ KNAP, Josef. *Básníci selství. Studie o ruralismu u nás*. Str. 10.

Špatné období nastalo ruralistům po komunistickém puči v únoru 1948. V padesátých letech se stala obvyklá kritika industrializace a vyzdvihování soukromého vlastnictví půdy nepřipustná. Zatímco v textech hospodařil každý na svém poličku, komunisté rušili hranice mezi nimi a podle vzoru sovětských kolchozů zakládali jednotná zemědělská družstva. Mimo to komunistům vadilo katolictví, které se v řadě děl objevovalo.

Tyto faktory vedly k zakázání ruralistických děl a tím byl vývoj ruralismu u nás násilně přerušen a ukončen.

Za jednoho z nejvýraznějších představitelů této skupiny byl považován Josef Knap. Právě na něj měla největší vliv severská literatura. Josef Knap dokonce napsal monografii o Selmě Lagerlöfové. Osudové vazby mezi člověkem a přírodou zobrazil především v díle *Muži a hory* (1929). Dalším výrazným ruralistou byl sociálně citící moralista František Křelina, který spatřoval východisko z hospodářské krize v návratu venkovanů k půdě. Takto to popsal ve svém románu z podještědského prostředí *Hubená léta* (1935). I spiritualista Jan Čep směřoval ve své tvorbě obdobně. Ten usiloval o návrat k venkovu jakožto zdroji duchovních jistot. Za jeho umělecky nejvýznamnější meziválečnou venkovskou prózu je považována sbírka povídek *Zeměžluč* (1931). Jan Čep se však od programových aktivit ruralistů distancoval.

Po přerušení vývoje ruralismu pokračoval vývoj venkovské prózy tím, že se začal preferovat tzv. sociální román, k němuž od venkovské prózy směřovali autoři, kteří *zobrazovali, jak modernizační procesy mění tradiční vesnici v prostor kapitalistického podnikání a mohutnějšího dělnického hnutí a líčili osudy zproletarizovaných venkovanů, obětí hospodářské krize.*²⁰

Na pomezí mezi venkovskou a sociální prózou stojí tvorba dvou regionalistických autorek, Jarmily Glazarové a Františky Pecháčkové. Román *Advent* (1939), dílo první zmiňované autorky, popisuje krutost tradiční vesnice vůči svobodné matce z chudé rodiny a Pecháčkové román *Věrnost* (1984) zobrazuje život chudých kopaničářů.

²⁰ MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Str. 676.

Po roce 1945 se stal venkov prostorem kolonizace a združstevňování. Próza s venkovskou tematikou se tak proměnila ve specifickou variantu dobově dominantního žánru budovatelského románu. Prvotní jednoznačný obdiv k perspektivám družstevního zemědělství, typický zejména pro raná 50. léta, byl postupně nahrazován hlubším pohledem na proces kolektivizace. Tyto politické tendence přerostly v politicky uvolněné atmosféře sklonku 60. let ve vlnu neokonzervativismu, patrnou i v soudobém filmu.

V násilné kolektivizaci zemědělství byl spatřován viník morálního rozvratu, dosud nebyvalého odcizení mezi lidmi a destrukce zděděných hodnot. Východisko se hledalo v pokorném návratu k tradici, ve znovunalezení víry v Boha a v podřízení se rytmu přírodního řádu.²¹

Za nástupu normalizace došlo k pokusům o návrat k ideologickým východiskům a literárním modelům 50. let. Pro prózu z venkovského prostředí to znamenalo povinné zobrazování výhod nebo jen dílčích problémů v zásadě prosperující socialistické vesnice.²²

Zároveň v autorech sílila touha po prostém životě v přírodě, po návratu do míst známých z dětství. Tyto touhy byly součástí rostoucího ekologického hnutí. Hlavním důvodem návratu k přírodě či dětství byl především únik před ideologií soudobé znormalizované společnosti.

K přírodě jako světu svobody se obrátili hrdinové románu Jana Otčenáška *Když v ráji pršelo* (1972). V stísněné atmosféře na počátku normalizace se stalo toto dílo velmi oblíbené a dočkalo se čtenářského ohlasu. Téma návratu ke kořenům zpracoval i Bohumil Říha v románu *Doktor Meluzin* (1973). Prostřednictvím satiry a groteskní stylizace poukazoval na rozklad tradičních hodnot venkovského života Jan Kostrhun. Ve své tvorbě zobrazoval soudobé vesnice členitěji a konfliktněji. Díla ze sedmdesátých let, v nichž se zabýval tematikou socializace venkova, jsou *Černé ovce* (1974) a *Pytláci* (1977).

²¹ MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Str. 677.

²² Tamtéž. Str. 677.

3.3. Současný český venkovský román

V průběhu 80. let zesílily ve venkovské próze mytizující a baladické tendence. Platí to pro tvorbu Zdeňka Dostála, zejména pro jeho románový cyklus z hanácké vesnice od 30. let do současnosti, členěný podle jednotlivých znamení zvěrokruhu.

Uměleckým vrcholem této doby se staly prózy pozdní debutantky Květy Legátové, jež jsou jakousi českou variantou magického realismu. Jsou to například prózy *Želary* (2001) a *Jozova Hanule* (2002). Volně lze k žánru venkovské prózy přiřadit i další ženskou autorku Petru Hůlovou, jejíž kniha *Paměť mojí babičce* (2002) se odehrává v exotickém, civilizací jen minimálně zasaženém prostředí mongolských pastevců.

Dalšími autory jsou např. Antonín Bajaja, Zdeněk Šmíd nebo Jiří Hájíček, který za svůj venkovský román *Selský baroko* (2005) získal cenu Magnesia Litera za nejlepší prózu. V roce 2013 získala toto ocenění další autorova kniha, jejíž děj se odehrává na jihočeském venkově, a to *Rybí krev* (2012).

David Jan Novotný své českoskalické prózy označuje za neoruralistické, což by bylo trochu sporné, pokud bychom ruralismus chápali pouze v souvislosti se zdůrazňováním zakořenění člověka v rodné půdě, akcentováním náboženské morálky a s chápáním venkova jako jediné spásy před zkažeností města. Ruralismus má však i jiné dimenze, a s těmi autorova próza už jednoznačně souzní. Je to citlivé vnímání venkovského člověka a hluboké pochopení pro jeho psychiku a činy, jež jsou mnohdy vnějšímu světu nepochopitelné. Tímto navazují díla Davida Jana Novotného na tradice české venkovské prózy, jejíž nejlepší díla nepřinášela pouze vykonstruované příběhy, ale rozvíjela osudy lidí, které vycházely z jejich povah a vztahů. Tím se tato vyprávění vyřazovala z konkrétních časových souřadnic a získávala punc nadčasovosti.²³

Novotného venkovské povídky jsou zaměřeny na venkov osmdesátých let dvacátého století. Toto období se projevuje v různých motivech objevujících se v prózách, především v řeči a konání postav.

²³ KOUDELKOVÁ, Eva. Redakční text na obálce. NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*.

4. Českoskalické prózy

David Jan Novotný se sice narodil v Praze, ale několik svých děl zasadil do prostředí Českoskalicka. On sám tento kraj často navštěvuje, neboť nedaleko České Skalice vlastní chalupu.

4.1. Námět a motivy

Autorovi se námětem stal hlavně život na českém venkově v normalizačních osmdesátých letech dvacátého století. Po celou dobu normalizace byla na československém území umístěna sovětská okupační vojska. Režim byl nadále nedemokratický, útlak byl však v 70. a 80. letech uplatňován mírnějšími nebo skrytějšími metodami než v 50. letech. Na venkov mělo největší dopad znárodnování, a to až už podniků či pozemků. Vše se odevzdalo do rukou komunistů a ti vytvářeli jednotná zemědělská družstva (JZD) či státní statky.

David Jan Novotný na pozadí otřesného režimu vytváří atmosféru klidného venkova s obyvateli, kteří v hospodě u piva občas plácnou něco o nesnesitelném bytí, ale vzápětí se radují z narození potomka, z bohaté úrody pšenice, ze sousedského štěstí nebo se naopak vysmívají neštěstí.

V Novotného českoskalických prózách zařazených do volné trilogie se objevuje podobné prostředí a v některých povídkách se objevují tytéž postavy. Dokonce se i všechny příběhy odehrávají skoro ve stejnou dobu. To je patrné, když například Mareš v povídce *O půl páté před krámem* přemýšlí o tom, co se v okolí za poslední rok stalo.

*...přemýšlel o tom, co se všechno v kraji semlelo, o Kubrovi, dvoumetrovém Jurandovi, Píšovi a Nyklovi, o staré Klouzalce z Březnice, kteří zemřeli, o Fandě Zedníčkové, která porodila kluka, a Kalendové z Lipové, co přivedla zjara na svět děvčátko...*²⁴

²⁴ NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*. Str. 88.

O smrti Jurandy a Piši čtenář ví z dřívější povídky *Rekviem pana Piši*. Úmrtí Klouzalky je popsáno v povídce *Pěkný místo pro kolíbku*. Obě povídky jsou zařazeny do souboru *Ro(c)k na vsi*. Naopak o smrti Nykla a pohřbu Kubra autor píše až v pozdější próze *Truhlářská sonáta*. Zde se objevuje i příběh, v němž truhlář Emil Šavřda pro malou Kalendovou vyrábí kolíbku.

Hlavní postava z *Truhlářské sonáty* Emil Šavřda se také objevuje v obou předešlých dílech, jak v souboru *Ro(c)k na vsi*, tak i v povídce *O půl páté před krámem*.

Najednou se ozval zvuk motorky, všichni se otočili k dolní zatáčce, odkud se vyřítíl Emil Šavřda, přidal plyn a mířil nahoru. Šavřda zpomalil, kolem krámu jel skoro krokem, zpod staré omláčené motocyklistické přilby se zazubil na chlapy. „Chlastáte zas pivo? Tak si dejte jedno za mě!“ křikl, znovu přidal plyn a za chvíli zmizel, jen oblak zvířeného prachu po něm zůstal a pomalu sedal na silnici.²⁵

„Jak ho mohli přivízt, když teprve včera Emil Šavřda tu rakev dodělal?“ řekl rozladěně pan Piša. „Copak to nevíte? Byla to jeho poslední vůle, aby měl truhlu od Emila.“²⁶

I ostatní postavy z volné trilogie se objevují nebo se o nich přinejmenším mluví ve všech dílech.

Autor se ve svých povídkách zmiňuje o východočeském periodiku jménem Pochodeň, kterou její nevděční čtenáři nazývali *Kecálek*.

Hele, ten pitomec v Kecálku psal, že prej rock je úpadková kultura, jo, a já zatím četl článek od nějakýho Poledňáka, ten tomu teda rozumí, a on hájí rock před takovejma blbcema, jako je ten redaktor z Kecálka a krajskej tajemník strany, a vysvětluje, jak celá rocková vlna vznikla a na co navazuje a tak různě, schválně to doma vyštrachám a dám ti to přečíst, abys byl v obraze.²⁷

²⁵ NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*. Str. 46.

²⁶ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 25.

²⁷ Tamtéž. Str. 90.

David Jan Novotný pro své povídky zvolil typické venkovské motivy – motiv přírody a s ním související motiv počasí, dále motiv lásky, přátelství, víry, motiv sousedských vztahů či motiv zemědělských prací.

4.1.1. Motiv počasí

David Jan Novotný stejně jako dřívější autoři venkovských románů využil plynutí kalendářního roku. Tak jako Holeček či Mrštíkové se zaměřil na tradice, mající prastaré kořeny, na folklorní rituály a na zemědělskou činnost během roku. Především díky motivům počasí je patrné to, že se většina próz odehrává během jednoho roku. Autor velmi často popisuje nebe, jež čtenář vnímá jako leitmotiv, který se v dílech objevuje.

Bylo časně jarní ráno, z korun stromů, které se začaly obalovat čerstvými listy, byl slyšet zpěv probouzejícího se ptactva. Proti hřbitovní zdi se tyčily kříže, a kdyby se člověk podíval zezdola, viděl by, jak ty kříže zed' převyšují, viděl by, jak jeden takový, na němž visí zčernalý litinový Ježíš Kristus, hlavu pěkně nakloněnou na stranu, trčí proti nebi.²⁸

V Praze bylo toho dne příjemně. Krátce po poledni se zatáhlo nebe a černé, převalující se mraky jako by byly plné špinavé vody, která co nejdřív zkaple zemi.²⁹

Byl nádherný den. Krátce po poledni se nebe rozjasnilo, zmizely poslední načechrané obláčky a z nedozírné dálky splývala na zemi sluneční záře.³⁰

Zadíval se k nebi, jasně modrému a bez jediného mráčku, a snad posté si pomyslel, že by přeci jen mohlo trochu sprchnout. Byla půle dubna a po aprílovém počasí ani vidu ani slechu. Už čtrnáct dní ani nekáplo, půda byla suchá a když předešlého dne obcházel svůj záhumenek, vzpomínal na předešlé roky.³¹

²⁸ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 9.

²⁹ Tamtéž. Str. 18.

³⁰ Tamtéž. Str. 25.

³¹ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 42.

Na podzimním nebi, kdesi v dálce ještě modrém, se rychle hnaly těžké šedivé mraky, po poli za Lípovou létala za bránami hejna racků a silný vítr setřásal se stromů zlátnoucí listí.³²

Bylo páteční ráno, nebe bylo jasně modré, na východě stálo nad zasněženými vrcholky hor slunce a jiskřící sněh, ozařován jeho paprsky, bodal do očí. V noci se vyjasnilo, dokonce se objevila půlka přibývajícího měsíce, a začalo mrznout.³³

4.1.2. Motiv sousedských vztahů

Autor převážně vyzdvihuje sousedské vztahy, kdy jeden druhému rád pomůže, jeden druhému rád poradí, jeden druhému se neposmívá za špatnou úrodu, ale radši mu věnuje pytel brambor. Takových sousedů najdeme na vesnici většinu. Jen nesmí radit moc, to už se pak někomu nemusí líbit. Avšak na druhou stranu jsou i opačné povahy. Vždycky se stane, že se najde někdo zahořklý, kdo nemá rád lidi kolem sebe a naschvál jim zbytečně ubližuje. Nevím, jestli na Českoskalicku zlí sousedé neexistují, ale David Jan Novotný se těmito lidem ve svých povídkách snažil vyhnout.

Sousedské klábosení, sousedská výpomoc, společné oslavy, pohřby i jiné, ať už zemědělské, náboženské či světské rituály. V českoskalickém okolí byli kdysi dokonce takoví sousedé, kteří společně postavili pomník stromu, jenž při povodních v roce 1897 zachránil deset lidských životů.

Autor si pokládá otázku, zda ještě někde existují takoví sousedé? Jestli ti dobří ještě žijí? A jestli ne, kam se rozutekly jejich děti? Chtělo by najít aspoň je, aby se s nimi člověk mohl potkat a poklábosit, tak jak souseď se souseďem klábosívá.

Na svých toulkách po českém venkově jsem pár takových sousedů potkal, a rozhodl se o nich napsat. Jsou to všechno sousedé z roku 1988, sousedé, které lze dnes zařadit mezi

³² NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*. Str. 59.

³³ Tamtéž. Str. 83.

*historické postavy, navzdory tomu, že mnozí z nich dosud žijí, ježto český venkov onoho roku osmaosmdesátého je něčím neopakovatelným a nenávratným.*³⁴

Autor pomocí vzpomínek sestavuje drobné dobové portréty lidí, kteří už jsou dnes nejspíš úplně jiní a žijí úplně jinde. Portréty lidí, kteří odešli z venkova do světa velkoměsta a možná že právě tam najdou konečně své ideály. Anebo se časem na venkov vrátí.

*A tak, jako se po dlouhém čase do řeky Úpy vrátili raci, vrátí se, doufejme na český venkov lidské bytosti, jakým nebylo v předminulém století zatěžko stavět pomníky přírodě.*³⁵

4.1.3. Motiv přátelství

Motiv přátelství se nejsilněji objevuje hlavně v prózách *Truhlářská sonáta* a *Senior Quintet*.

V *Truhlářské sonátě* se čtenář setkává se silným přátelským poutem mezi Emilem Šavrdou, venkovským truhlářem, a Rudolfem Hruškou, docentem z Prahy. Emil se k Rudolfovi, který kdysi něco znamenal, choval velmi nevybíravě. Myslel si o něm, že je namyšlený a že se nad venkovany jen povyšuje. Hruška se s Emilem odmítal bavit, protože „spolu prý husy nepásli.“

A tak jednoho večera vzal ramenatý Emil malého docenta do náruče a odvedl ho k sobě na dvorek, kde vypustil housata. A aniž by docent chtěl, začal s Emilem pást husy. Hromotluk Šavrdá do toho začal zpívat Hruškovu píseň *Když jsem naposled husy pásł, bylo mi sotva pět a po létech se vracím domů, když obešel jsem celý svět...*³⁶ Jakmile Rudolf Hruška zjistil, že Emil zná jeho píseň, o které si myslel, že upadla v zapomnění,

³⁴ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 7.

³⁵ Tamtéž. Str. 7.

³⁶ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 51.

okamžitě zapomněl na předešlá nedorozumění a neshody. Emil však jednou písni nekončil, znal vlastně všechny docentovy šláгры. A tak spolu celou noc zpívali a pásli husy.

Docent Hruška byl tak nadšený, že s Emilem tu noc vypil láhev rumu a počal si s ním tykat. A protože Emil měl Rudolfovi vyrobit patnáct nových okem, rozhodl se vzít Rudolfa k sobě do učení, aby mu s nimi pomohl a něco užitečného se naučil.

Z těchto dvou se nakonec stali opravdu velcí přátelé. A Emil to dokázal, jak se patří. Jednoho večera odnášel opilého Rudolfa domů, a poté, co ho uložil do postele, cítil na sobě ruku mladé docentovy ženy Julie. Stála tam v lehké noční košilce, krásná, smyslná. Jenže Emil byl zásadový.

„Kdepak dámo, tohle by nešlo,“ pravil zastřeným hlasem. „Jste sice krásná ženská, jenže Rudla je můj kamarád, víte? Dobrou noc.“³⁷

O životě, setkání a spřátelení těchto dvou odlišných mužů, vypráví už krátká povídka *Husopásek*³⁸ ze souboru *Má rozkošná múza s hadrem v ruce*.

Ve druhé zmiňované próze, v *Senior Quintetu*, je motiv přátelství jedním z nejdůležitějších. Pětice starých přátel se každý den schází v hospodě U Posnerů, v kumbále za výčepem. Starci si tam navzájem stěžují, že jejich děti i vnoučata mají vlastní životy, že je už nikdo nepotřebuje a že jsou nadbyteční.

Přátelé se rozhodnou koupit společně starý statek a zrekonstruovat ho na malý penzionek. Problémem je, že nemohou peníze na zaplacení statku získat legální cestou. Ale těchto pět starců si navzájem důvěřuje natolik, že se nebojí společně naplánovat loupež v městské bance.

„A tohle, pánové,“ prohlásil slavnostně pan Houda, „to je vchod do ráje. Šachta v chodbě pošty.“ Čtyři senioři sedící v kumbále za výčepem kumburské hospody se

³⁷ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 61.

³⁸ Viz str. 47.

*nakláněli nad plánem, ležícím na stole mezi láhvemi piva a spokojeně pokyvovali hlavami.*³⁹

4.1.4. Motiv lásky

V povídkách se vyskytuje také motiv lásky, především lásky milenecké. Tento motiv byl u všech autorů venkovských románů velmi oblíbený. Na přelomu 19. a 20. století byla spousta příběhů na motivech lásky postavena. Například ještědské romány Karolíny Světlé jsou těmito motivy protkány, a láska zde překoná veškeré nesnáze. V Novotného povídkách a delších prózách tomu tak není. Motiv lásky se v nich objevuje zřídka, a rozhodně není nijak silný.

V povídce *Nedostatky pojišťovnictví*, jež je součástí souboru *Ro(c)k na vsi*, se motiv lásky objevuje v podobě mladické romantické zamilovanosti. Dcera venkovana Františka Zeinera z Dolánek pomalu dospívala a chlapci z okolí po ní začali pokukovat.

*Růžena Zeinerová voněla panenstvím a čistotou, a vědoma si své krásy a svých půvabů, mījela zcela přezíravě ty, kteří jí nadbíhali, a její rodiče si byli jistí, že ji vychovali mravně a způsobně. Růženina mravnost však byla jaksí mimovolná, neboť ze všech těch mládenců, s nimiž se setkávala na tancovačkách a v práci, se jí nelíbil ani jeden.*⁴⁰

V následující ukázce je opět krásně vidět, jak se postavy v jednotlivých povídkách prolínají.

Joska Deml z nedaleké Březnice na ni byl moc chytrý; Viktor Mach z Bučiny byl pro ni chuligán a rváč, stejně jako jeho rodák Vincek Pažout; Emil Šavrda z Lípové se jí docela líbil, ale musel by být tak o deset let mladší; Franta Mareš vydělával jako horník spousty peněz, ale Růženu peníze nezajímaly, neboť byla duší romantickou a snila svůj

³⁹ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 79.

⁴⁰ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 36.

*velký sen o tom pravém a jediném, jemuž, až by ho potkala, byla odhodlána podlehnout bez váhání a jediného mrknutí oka. Ale čas míjel a ten pravý pořád nikde.*⁴¹

O milenecké lásce vypráví i povídka *Hrdinou proti své vůli*. Arnoštu Bumlovi, staršímu chlápku z Dolánek zemřela matka a všichni věděli, že on se o sebe nedokáže postarat. Tudíž se celá vesnice rozhodla, že Arnoštovi najde ženu.

*V době, kdy byl Arnošt Buml už čtyři měsíce oboustranným sirotkem, se setkal na mysliveckém bále v České Skalici s překrásnou rudovlasou, dlouhovlasou a dlouhonohou nimrodkou, kterou ke stolu, kde společně seděli, přivedl předseda mysliveckého sdružení Kuneš.*⁴²

Arnošt nebyl schopný slova a okamžitě se zamiloval. Diana Wagnerová byla podle něj bohyně. Když se vzpamatoval, ihned s ní začal komunikovat a vyzval ji k tanci.

*Skutečnost, že nikdy v životě nechodil do tanečních hodin a že nikdy předtím netančil, mu v jeho vyzvání nemohla zabránit, neboť podlehl náhlé a neovladatelné touze sevřít rudovlasou nimrodku v náručí a protančit s ní pokud možno celou noc.*⁴³

Diana měla stejně jako Arnošt pozitivní vztah k myslivectví. Vlastnila lovecké zbraně a získala několik trofejí. Po dvou dalších schůzkách se dostal Buml dokonce do Dianina pokoje pro hosty. Arnošt přemýšlel, jakou důstojnou strategií zvolit, aby se v rámci slušnosti dostal k Dianě do „komůrky“. Nakonec z toho přemýšlení usnul.

*A Diana Wagnerová, očekávající podvědomě a s jistou nadějí jeho vpád do své komůrky, usnula o chvíli později, když předtím usoudila, že Arnošt Buml je opravdu velice slušný a nedotěrný muž, jakého ženská dneska jen tak nepotká. Měla pocit, že se do něj zamilovala.*⁴⁴

⁴¹ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 36.

⁴² Tamtéž. Str. 51.

⁴³ Tamtéž. Str. 51.

⁴⁴ Tamtéž. Str. 54.

Ráno Diana přinesla Arnoštovi snídani do postele a on na nic nečekal a požádal ji o ruku. Diana nabídku přijala a vzali se. Avšak zamilovanost nebyla věčná. Netrvalo to dlouho a mladá paní si našla milence.

Diana Bumlová ochladla ve své myslivecké vášni, což bylo způsobeno jednak odporem vůči manželovi, jednak jeho zákazem bavit se s jinými muži, tedy něčím, co bylo ve společnosti dvaadvaceti myslivců zhola nemožné, a tak zatímco se Arnošt Buml čas od času sebral, aby do pozdních hodin klábosil se svými druhy v hostinci a s jakousi masochistickou dychtivostí naslouchal jejich narážkám na adresu Diany, jeho zrzavá žínka se scházela s plavovlasým chemikem.⁴⁵

4.1.5. Motiv zemědělských prací

Vzhledem k tomu, že autor zvolil kompozice většiny děl na způsob kalendářního roku, čtenář může pozorovat, kdy se různé zemědělské činnosti vykonávají. Tuto kompozici známe již z románů, či románových kronik, z 19. a 20. století.

„Plšek, pročpak sázíte ty brambory tak daleko od sebe?“ zeptal se kupříkladu jednou zjara, když šel na svůj záhumenek, ležící vedle Plškova.⁴⁶

Jaro pominulo a přišlo léto, překulil se červenec a nastal horoucí srpen. Zeiner, který měl od jara práce nad hlavu a kolem chalupy neudělal nic, se rozhodl, že střechu stodoly přeloží v srpnu, dřív, než nastane podzim, protože kdoví, jaké bude počasí.⁴⁷

Zcela určitě nás nepřekvapí, že zemědělství a s ním spojené práce prošly velkým vývojem. V dnešní době se v zemědělství využívají stroje, které práci ulehčují.

Byla půle srpna a od jihu vál teplý vítr, slunce stálo na vybělené obloze a Mareš, opírající se do pedálů, ztěžka oddychoval. Z pole po levé straně silnice byl slyšet hukot

⁴⁵ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 58.

⁴⁶ Tamtéž. Str. 10.

⁴⁷ Tamtéž. Str. 39.

*kombajnů, bylo vidět, jak teplý vítr zvedá chuchvalce slámy vysoko nad zem a nese je nad silnici kamsi na druhou stranu.*⁴⁸

V Novotného venkovských prózách jsou popsány úkony, které jsou u všech venkovanů obdobné.

*Když večer, poté, co nakrmil králíky, opatřil prase a přerovnal za stodolou spadlou hromadu metrových polen, seděl v kuchyni a s brýlemi na nose četl okresní noviny, zvedl najednou Mareš hlavu a zadíval se na svou ženu, látající skobu na jeho montérkách.*⁴⁹

*Když Emil nakrmil králíky a kozla, když dal husám, poklidil dvůr a nanosil matce dříví, zamířil k hromadám poskládaných prken...*⁵⁰

4.1.6. Motiv víry

Motiv víry byl u venkovských románů 19. a 20. století velmi silný. Většina obyvatel venkova byla věřící, převážně katolického vyznání. V Novotného povídkách se s náboženstvím také setkáváme, ale už ne v tak velké míře.

David Jan Novotný se narodil v evangelické rodině, a tak se v jeho prózách objevují zmínky o evangelickém náboženství.

*V evangelickém kostele veliký nával nebyl. Tak patnáct lidí tam sedělo se zpěvníky v rukou, pan farář Houdek seděl dole pod oltářem v černém taláru s bílými tabulkami augšpurské konfese a zpíval, stejně jako ostatní.*⁵¹

Zrovna v té chvíli dorazil farář Houdek ke skupince sousedů a Jón se na něj hned obrátil jako na další autoritu, ačkoliv byl přesvědčením ateista, který lůno církve opustil před mnoha lety, a jediný rozdíl mezi konfesí katolickou a protestantskou, mezi

⁴⁸ NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*. Str. 29.

⁴⁹ Tamtéž. Str. 41.

⁵⁰ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 74.

⁵¹ Tamtéž. Str. 34.

*evangelickým farářem Houdkem a katolickým farářem Dvořákem, viděl v tom, že Houdek měl ženu a šest dětí, zatímco Dvořák měl kuchařku a pouze dva levobočky.*⁵²

Jako další náboženství se objevuje židovství. David Jan Novotný poukázal k židovství především v próze *Senior Quintet*. V tomto díle je náboženský motiv velmi důležitý. V době, kdy autor dílo psal, sám k judaismu konvertoval. Objevuje se zde židovská rodina Steinů a doktor Oskar Stein je jednou z hlavních postav.

*Pan doktor Stein stál s kloboukem na hlavě vedle manželské postele, rukou si zakryl tvář, aby pozdě ale přece odříkal večerní Š'ma Jisrael. Když skončil, počal tiše odříkávat Šmone esre, ale nebyl schopen se soustředit. Neměl svůj staříčkový kapesní sidur s modlitbami, ještě ho nevybalil z kufru, a tak půlku jednotlivých požehnání odříkával hebrejsky, další česky, pokud si vzpomněl, jak jdou za sebou.*⁵³

4.2. Dějiště

*Umění vypodobňovat slovem prostory – města, obydlí i krajiny – patří k zásluhám krásné prózy z minulého století.*⁵⁴

Novotný lokalizuje povídky i delší prózy do vesnic v okolí České Skalice. Často se tu objevují i nedaleká města, vedle České Skalice také Červený Kostelec, Nové Město nad Metují, Náchod a Jaroměř.

Českoskalicko se nachází ve východních Čechách a je součástí Královéhradeckého kraje. Tento mikroregion se rozkládá v okolí vodní nádrže Rozkoš a kromě města Česká Skalice do něj patří obce Chvalkovice, Brzice, Hoříčky, Mezilečí, Lhota pod Hoříčkami, Světlá, Velký Třebešov, Svinišťany, Velká Jesenice, Zlích, Žernov, Studnice, Řešetova Lhota, Kleny, Říkov a Doubravice u České Skalice. Právě do Doubravice a jejího okolí se nejvíce soustřeďují příběhy Novotného próz. Autor sem jezdí už více jak třicet let

⁵² NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 24.

⁵³ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 29.

⁵⁴ JANÁČKOVÁ, Jaroslava. *Stoletou alejí*. Str. 278.

a považuje ji za svůj druhý domov. V dílech ji však pod tímto názvem nenajdeme, stejně jako ostatní vesnice, v nichž hrdinové povídek bydlí a prožívají své příběhy. Pro všechny bylo vymyšleno jiné jméno. A tak se i špatně zjišťuje, které konkrétní obce se staly autorovi inspirací.

Hned v úvodu souboru povídek *Ro(c)k na vsi* autor popisuje silnici z Velkého Třebešova směrem ke vsi Říkovu. Zmiňuje se o mostu přes řeku Úpu. V povídce *Nemožný chlap* autor uvádí obec Hořín, nad kterou se rozkládá pětihektarový rybník, napájený třemi potoky z kopců. Předobrazem obce by mohla být přímo Česká Skalice a předobrazem rybníku přehradní jezero Rozkoš, ovšem v jiném měřítku. Dále je uvedena obec, ze které se hlavní postava Jakuba Heřmánka přistěhovala. Němčice jsou v knize popisovány jako ves v severních Čechách, která musela ustoupit rozpínajícímu se hnědouhelnému revíru. Některé postavy bydlí v Bučině a v Lípové. Když lidé potřebují do města, jedou do Náchoda.

Druhá povídka *Requiem pana Píši* se odehrává převážně na venkovském hřbitově v obci Domašín.

Byl to maličký venkovský hřbitůvek, ležící na samém konci Domašína, ponořeného až po hřebeny střech do nevelikého údolí, v němž vězelo stojaté vedro zcela nehybně a mrtvolně. Hřbitov tak čněl uprostřed polí a luk jako jediná dominanta obce, čítající sotva padesát duší, a zdáli vypadal jako opuštěný solitér.⁵⁵

Objevují se postavy z Dolánek a opět i z Lípové, jako třeba truhlář Emil Šavrda, který na hřbitov dodával rakve.

I ostatní povídky se odehrávají na těch samých místech, v Dolánkách a Lípové. Z měst se objevuje Náchod, Hradec Králové, Česká Skalice či Jaroměř.

Druhá část volné trilogie *O půl páté před krámem* se odehrává v obci Bučina. Když hlavní postava Mareš jede na kole z práce domů do Bučiny, projíždí Lípovou. Velká část

⁵⁵ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 24.

děje se odehrává, jak už název napovídá, před krámkem na návsi. Opět se objevuje zmínka o hřbitově v Domašíně a časté jsou zmínky o Dolánkách. Sousední vsí Bučiny je Hořín z předchozí jmenované povídky.

Povídka *Truhlářská sonáta* ukončuje volnou trilogii próz zasazených do krajiny kolem České Skalice. Tato delší próza se převážně odehrává v obci Lípová.

*Lípová byla taková docela malá vesnice. Byla tu hospoda, krám, evangelický kostel z dob reformace, na druhém konci vsi kostel katolický, hřbitov a sotva čtyřicet chalup. Prostě nic moc.*⁵⁶

Na přání své ženy koupil v Lípové chalupu hudební skladatel docent Hruška.

*Na čerstvém vzduchu přijde člověk na jiné myšlenky, je tam velká zahrada, můžeme pěstovat zeleninu, když se nám bude chtít, budeme se rýpat v záhoncích a tobě to jistě prospěje, na venkově je klid, žádný shon a nervozita, všude kolem jsou louky a lesy a... prostě je to báječné!*⁵⁷

Do oblasti Českoskalicka se autor po několika letech vrací prózou *Senior Quintet*. Objevuje se zcela nové místo děje, a to vesnice s fiktivním názvem Kumburk.

*Kumburk byla taková malá vesnice, jakých najdete na severu východních Čech bezpočet. Své jméno dostala od středověké tvrze, která stávala na vršku v místech pozdějšího statku a z níž nezbyl dle písemného dobrozdání z roku 1912 od náchodského rodáka, archeologa a zdatného režiséra prvních, leč nedochovaných kinematografických děl o kraji náchodském, Johanna Schmidta ni kamének.*⁵⁸

Kumburští pánové byli podle pověstí loupeživí rytíři, kteří se vzájemně povraždili při objevení pokladu ve své tvrzi. Nikde se památka na místní rod nedochovala, a tak po pánech z Kumburku zůstalo jen jméno vesnice.

⁵⁶ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 12.

⁵⁷ Tamtéž. Str. 21.

⁵⁸ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 11.

Tři kilometry od Nové Paky směrem na Jičín sice leží obec Kumburský újezd, ale dle dávno zesnulého pana Valenty, kronikáře a sběratele místních minerálů, nemá s naším Kumburkem pranic do činění.⁵⁹

Kumburk byla taková středně velká vesnice se středně velkým kostelem i středně velkým hřbitovem.

Kumburk byl díra středně velká. Ale na rozdíl od mnoha jiných středně velkých děr v okolí byla v Kumburku hospoda a samoobsluha, a tak když náhodně zbloudilý turista potřeboval doplnit zásoby jídla či svlažit vyprahlé hrdlo, nebyl na tom tak špatně, jako kdyby se dostal kupříkladu do takové Bučiny, kde hospody dávno zmizely a krám byl otevřen už jenom jeden a půlkrát za týden.⁶⁰

Tady poznáváme několikaletý rozdíl mezi touto prózou a prózou *O půl páté před krámem*, kde byl krámek v Bučině otevřený denně.

Jedním z častých dějišť je hospoda. V hospodě se všichni scházejí, řeší své problémy, navzájem si předávají rady, stěžují si, či se naopak vychloubají. Hospoda je na vsi nejnavštěvovanější místo a hospodský je pro některé víc než kněz.

Tak třeba v Bučině, vesnici z díla *O půl páté před krámem*, bývaly kdysi dávno hospody tři. A i přesto, že obec neměla moc obyvatel, všechny tři hospody prosperovaly a jejich majitelé si nemohli stěžovat na nouzi. Na dolním konci stávala hospoda U Rokosů, na horním konci Bučiny býval zájezdní hostinec U kachny a podkováku a v samotném středu obce ležel největší a také nejhonosnější hostinec U Bártů. Zde byl veliký sál, kde se pořádaly různé akce. Schůze obecního zastupitelstva, tancovačky, hasičské bály i dožínky. Ani jedna z těchto hospod však nevydržela do osmdesátých let dvacátého století, a tak se lidé v příběhu musejí na pivo scházet před krámkem.

⁵⁹ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 11.

⁶⁰ Tamtéž. Str. 11.

Pro Novotného příběhy je typická hospoda U Posnerů. Objevuje se jak v *Truhlářské sonátě*, tak i v *Senior Quintetu*. A to i přesto, že se každé dílo odehrává v jiné vesnici.

V *Truhlářské sonátě* obyvatele Lípové obsluhuje hospodský Posner.

Uprostřed hospody stál kulečnickový stůl se sukem dvakrát zašivaným, u zdi staré lavice a u stolů rozviklané židle.⁶¹

Nové už však byly objednány u místního truhláře Emila Šavrdy. Ten však dal hospodskému za úkol nejdříve vymalovat, protože své nové židle odmítal dát do tak špinavého lokálu. A tak za nějakou dobu vypadala hospoda zcela jinak.

Hospoda byla čerstvě vymalovaná, do dvou a půl metru hnědavý sokl, pak rázná tmavohnědá linka a zbytek i strop sněhově bílý. V lokále byly nové lavice a židle, stejně tmavědubové jako kulečnickový stůl.⁶²

V próze *Senior Quintet* je hospodě U Posnerů věnována ještě větší pozornost. Pět hlavních postav se v ní schází a domlouvá se na loupeži, kterou mají v plánu provést.

Hospoda U Posnerů patřila od počátku devadesátých let opět potomkům původních majitelů, a tu je třeba podotknout, že původní vlastníci a hospodští ani jejich předkové neměli nikdy nic společného s Posnery, kteří mívali hospodu ve Chvalkovicích, ani s Posnery z Lípové.⁶³

Bohužel se toho v hospodě od dob původních majitelů hodně změnilo.

O starou kumburskou hospodu U Posnerů se staral víceméně pečlivě Vincek, vnuk posledního svéprávného majitele. Jenomže už to nebylo jako dřív za starých časů. Kuchyně vychladla, takže k snědku bylo možno dostat jen tlačenku a párek nebo klobásu. Platit kuchaře při té trošce strážníků se nevyplatilo, a i kdyby, nevyplatilo by se při té trošce

⁶¹ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářské sonáta*. Str. 15.

⁶² Tamtéž. Str. 48.

⁶³ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 24.

*strávníků vařit. Vínček tedy místo kuchaře obstaral mikrovlnou troubu a nakupoval ve městě všelijaké zmražené polotovary.*⁶⁴

Horší než studená kuchyně bylo to, že v hospodě se prodávalo jen lahvové pivo. Také v této hospodě U Posnerů stál uprostřed kulečnickový stůl, ale nejdůležitějším místem zde byl kumbál za výčepem, kde se scházeli hlavní hrdinové příběhu.

4.3. Postavy a jejich charakteristika

Dalším z hlavních spojovacích prostředků mezi Novotného českoskalickými povídkami jsou kromě prostředí také postavy, které jsou živoucí a přesvědčivé. Autor seznamuje především se sousedskými vztahy na venkově.

*Na pozadí reality konce osmdesátých let se plahočí za svými cíli, někdy pochopitelnými, jindy směšnými až trapnými, jejich mluva má daleko k spisovné češtině a o svých ideálech raději mlčí. Přesto na ně jejich tvůrce pohlíží se shovívavým nadhledem a jejich osudy podává laskavě a chápavě.*⁶⁵

Na rozdíl od díla bratří Mrštíků *Rok na vsi*, kde se každá figurka objeví pouze jednou a s koncem epizody mizí, v Novotného prózách se tytéž postavy objevují i v několika různých povídkách.

Jednou z postav ze sbírky *Ro(c)k na vsi* je hlavní hrdina první povídky *Nemožný chlap* Jakub Heřmánek. Starší chlápek, který se do Hořína přistěhoval z Němčic. A to, co a jak se dělalo v Němčicích, obyvatelům Hořína neustále předhazoval. Jak se později ukázalo, měl ve všem pravdu. Ať už šlo o sázení a sklizení brambor, o zpevnění hráze rybníka, o to, jak má vypadat hnojiště.

Zkrátka a dobře, bylo vidět, když Jakuba Heřmánka jeden pozoroval při práci, že má ten správný fortel, že se s prací doslova mazlí, že je to zkrátka chlap, jakého dneska

⁶⁴ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 24.

⁶⁵ KOUDELKOVÁ, Eva. Redakční text na obálce. NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*.

*hned tak nepotkáš, chlap, z kterého by si mladí měli brát příklad. Jenomže brzy se ukázalo, že tenhle šikovný a fortelný soused dovede být i pěkně nemožný. Jen co se trochu rozkoukal, jen co se důkladněji seznámil se svými novými sousedy, začal jim radit a začal být pěkně vlezlý.*⁶⁶

V knize *O půl páté před krámem*, jež je volným pokračováním *Ro(c)ku na vsi* a společně s další knihou *Truhlářská sonáta* tvoří volnou trilogii, se autor opět zaměřuje na venkovany, sousedy, ale hlavně na partu chlapů, kteří se, jak už název napovídá, scházejí každý den o půl páté před krámem. Autor sám označil tento příběh jako pivně-rurální, a tak se dá očekávat, že jedním z hlavních motivů bude pivo. Studené, někdy teplé, lahvové pivo vypité o půl páté před krámem.

*Tak jako příslušníci Petrova cechu vypouštějí rybníky a hotoví své sítě k výlovu, mnozí z nás čas od času vytáhnou na světlo denní čeřeny, v nichž uvízly jejich paměti, o něž se rozhodli podělit se svými laskavými čtenáři. S četností výlovů však paměť začíná poněkud tápat, a tak je hned zpočátku nutno říct na obranu cti dbalých občanů, že veškerá jména tohoto pivně-rurálního příběhu jsou smyšlena a zcela náhodně vytažena ze spisovatelova klobouku, takže jakákoliv podobnost se jmény dnešních současníků je čistě náhodná, nemá žádnou souvislost ani s jejich ctěnými předky a prapředky, a úmysl zkrátit kohokoliv na dobré pověsti vskutku neexistuje.*⁶⁷

Hlavní postavou povídky *O půl páté před krámem* je bývalý voják z povolání. Když odešel do důchodu, začal brigádně pracovat na vrátnici v masokombinátě. Z vojny byl vycvičený v pečlivosti a tak se pro něj práce jakéhosi kontrolora hodila.

*Mareš dál prohlížel ve vrátnici ženské a chlapy, odcházející z práce, nakukoval jim do aktovek a tašek, tu a tam někoho přistihl a sepsal hlášení...*⁶⁸

Když však začal Mareš prohledávat i ředitele masokombinátu, příliš na sebe upozornil. Zajímalo ho, jak je možné, že ředitel má vydlážděnou cestu ke garáži stejnými

⁶⁶ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 10.

⁶⁷ NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*. Str. 5.

⁶⁸ Tamtéž. Str. 22.

žulovými kostkami, které dláždily cestu k masokombinátu. Rozhodl se však, že bude raději dělat, že nic neslyší a nevidí.

Mareš podal v masokombinátě výpověď a začal po Domašíně a okolí roznášet poštu. Vzhledem ke své výborné kondici s tím ani ve svém věku neměl nejmenší problém.

*Ještě měsíc, pak začnu vozit poštu a bude po starostech, sice je zima na krku, ale co, vezmu si vaťák a teplý boty a bude.*⁶⁹

O Marešovi je zmínka již v povídce *Nemožný chlap* ze sbírky *Ro(c)k na vsi*.

*„Takovýhle sousedy u nás v Bučině věšíme za koule do průvanu,“ prohlásil Hugo Mach, který toho už dost vypil. „Kdybys nekecal,“ naštvál se Plšek a hodil do sebe panáka borovičky. „To by se v tom průvanu musel už dávno houpat ten blbej Mareš z mastnáku.“ „Jsi vedle jak ta jedle, Plšku, protože Mareš už dávno žádný koule nemá.“*⁷⁰

Povídka *Truhlářská sonáta* má s předchozími díly společné pouze malé množství postav. Jedná se tu spíše o komorní příběh několika obyvatel obce Lípová, z nichž nejvýraznější je postava Emila Šavrdy, třicetiletého truhlářského mistra. Emil byl vysoký, ramenatý, zručný řemeslník, který jakmile někomu něco slíbil, vždy dodržel slovo.

*Zákazníky nikdy netahej za nos, radíval mu před léty nebožtík otec a Emil se té zásady držel, a nejen to, netahal za nic ani nikoho jiného.*⁷¹

Emil se sice schovával za slupku drsného chlapíka, ale měl velice dobré srdce.

Dalšími důležitými postavami jsou hudební skladatel, teoretik a pedagog Rudolf Hruška a jeho mladá žena Julie. Tito dva se společně s Šavrdou objevili už o několik let dříve, a to v povídce *Husopásek* ze sbírky novel *Má rozkošná múza s hadrem v ruce*. Zmiňovaná povídka *Husopásek* je vlastně původní, kratší verzí *Truhlářské sonáty*.

⁶⁹ NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*. Str. 68.

⁷⁰ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 11.

⁷¹ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 22.

Povídka *Husopásek* se zaměřuje pouze na setkání, sblížení a konečné spřátelení těchto dvou, na první pohled naprosto rozdílných mužů. Emil je chlap od rány a „docentíček“ je podle něj nafoukaný šašek. Po jednadvaceti letech se David Jan Novotný rozhodl příběh rozvinout. *Truhlářská sonáta* je rozšířená o okolní venkovské dění. Snaží se o podrobnější vyličení sousedských vztahů. Velký rozdíl je v místě dění. Povídka *Husopásek* se odehrává z části v Praze a z části v jižních Čechách. *Truhlářská sonáta* je naopak zasazena do východních Čech.

V povídce *Husopásek* čteme tyto věty:

*Znáš Hájka? Hájek má v jižních Čechách tetu a ta teta má chalupu a tu chalupu prodává a my tu chalupu koupíme, podívej se.*⁷²

V povídce *Truhlářská sonáta* tyto:

*Znáš Hájka? Hájek má ve východních Čechách tetu a ta teta má chalupu a tu chalupu prodává a my tu chalupu koupíme, podívej se.*⁷³

Těžko soudit, zda věci, které jsou v *Truhlářské sonátě* odlišné, autor měnil vědomě. Mohlo na to mít vliv i to, že se autor snažil mnohé více rozvinout. Například, když se zmiňuje o práci docenta Hrušky.

V povídce *Husopásek* nalézáme toto krátké souvětí:

*Usadil se za starým, červotočem prolezlým stolem a počal si dělat poznámky k přednášce o tvorbě Richarda Wagnera a jejím vlivu na moderní hudbu třetí čtvrtiny dvacátého století.*⁷⁴

Oproti tomu v *Truhlářské sonátě* se objevuje o mnoho delší odstavec, ve kterém je zmíněno i docentovo rozhořčení nad truhlářovým chováním.

⁷² NOVOTNÝ, David Jan. *Husopásek*. In *Má rozkošná múza s hadrem v ruce*. Str. 9.

⁷³ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 20.

⁷⁴ NOVOTNÝ, David Jan. *Husopásek*. In *Má rozkošná múza s hadrem v ruce*. Str. 14.

Usadil se za starým psacím stolem s moly prožraným a sluncem vybledlým zeleným filcem uprostřed a počal si dělat poznámky k přednášce o tvorbě Gustava Mahlera a vlivu lidové tvorby na jeho dílo, kterou měl přednést na sympoziu o Mahlerově odkazu. A tu mu na mysli vytanul titul druhé věty deváté symfonie: In Tempo eines gemächlichen Länders. Etwas täppisch und sehr derb. Ovšem, etwas täppisch und sehr derb, trochu nemotorně a drsně! Kdyby Mahler znal truhláře Šavrdu, vypadala by ta druhá věta trochu jinak, určitě by nebyla tak pohodlná a určitě by nebyla sousedská. Rudolf Hruška nikdy nezažil takový příšerný pocit, ale zdálo se, že na prahu šedesátky má šanci skutečně pochopit pravou podstatu škrtnanců a zběsilých škrábanců v Mahlerových partiturách, že má šanci prožít kořeny muk na vlastní kůži.⁷⁵

Při klábosení chlapů v hospodě se v obou povídkách také objevují rozdíly.

„Podívej se, Emile, on asi nebude tak úplně blbej, jak si myslíš, když je jednou docent,“ prohlásil Pluml a objednal si další pivo. „To nemůžeš jen tak ze štégrajftu říct, že je vůl, když nevíš, co vlastně všechno ví. A podle mě je to slušnej člověk.“ „A my snad nejsme slušní lidi?“ trhl Emil rameny a odložil tágo na dvakrát sešívané sukno. „Jóne, tys byl přece u toho, když se nám ten trouba představoval, že jo?“ „No a co, slušně se představil,“ řekl Jón. „Moc slušně,“ ušklíbl se Emil a napodobil Hruškov hlas. „Jsem docent Hruška, hudební skladatel a teoretik, snad jste o mně již slyšeli.“⁷⁶

„Podívej, Emile, on asi nebude tak úplně blbej, když je jednou docent,“ prohlásil okrskář Pluml a díval se, jak Emil křídí tágo. „To přece nemůžeš tak ze štégrajftu říct, že je vůl, když nevíš, co všechno ví. Podle mě je to slušnej člověk.“ „A my snad slušní nejsme?“ trhl Emil rameny a zkazil hned první šfouch. „Jóne, tas byl u toho, když se nám ten trouba představoval, žejo?“ „Hele, představil se slušně? Představil. Má vychování, ne?“ řekl Jón. „Jo, to teda má,“ ušklíbl se Emil a napodobil Hruškov hlas. „Já jsem docent Hruška, hudební skladatel a teoretik, snad jste o mně již slyšeli...“⁷⁷

⁷⁵ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 30.

⁷⁶ NOVOTNÝ, David Jan. *Husopásek*. In *Má rozkošná múza s hadrem v ruce*. Str. 15.

⁷⁷ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 31.

Povídka *Husopásek* končí hned potom, co se Hruška s Emilem spřátelí, společně se opijí a Emil Hrušku odvede domů. Tam se ho snaží svést Hruškova mladá žena. Ten odmítá a příběh končí. V *Truhlářské sonátě* se spolu spřátelili také u láhve kořalky, ale paní Hrušková ten večer Emila nesvádí, k tomu dochází až o několik dní později. Oproti povídce *Husopásek* druhá próza ještě zdaleka nekončí.

Krátká povídka *Husopásek* se věnuje hlavně manželům Hruškovým a jejich rozhodnutí koupit venkovskou chalupu. Emil Šavřda a další postavy jejich životní příběh pouze doplňují.

Docent Rudolf Hruška je popisován jako naprostý opak hromotluckého truhláře Emila.

Do šedesátky mu zbývaly sotva dva roky, a přestože se snažil navenek zachovávat dekorum, vždy se usmíval a vždy se tvářil naprosto spokojeně, cítil se unavený, starý a zbytečný.⁷⁸

Emil zvedl hlavu a mlčky pozoroval sotva metr šedesát vysokého Hrušku, pečlivě učesaného a vymydleného, oblečeného do nažehleného světle šedého jarního obleku. Každý pohyb, který Hruška učinil, byl pomalý a rozvážný, pečlivě promyšlený. Když ho Emil před dvěma týdny spatřil na vlastní oči, byl kromobyčejně překvapen jeho malým vzrůstem. Znal Rudolfa Hrušku z televizní obrazovky, kde se zdálo, že je vzrůstu normálního, což pro Emila znamenalo od metru pětasedmdesáti nahoru.⁷⁹

Julie byla mladá a krásná žena Rudolfa Hrušky. Poté co se objevila v Lípové, každý chlap na ní mohl nechat oči.

A v té slotě, v tom divokém bouření nebes kráčela napříč náměstím Hruškova žena Julie, třicetiletá kráska s mandlovýma očima, s hlavou zmáčenou a lakovými lodičkami v rukou.⁸⁰

⁷⁸ NOVOTNÝ, David Jan. Husopásek. In *Má rozkošná múza s hadrem v ruce*. Str. 7.

⁷⁹ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 27.

⁸⁰ Tamtéž. Str. 20.

Julie se také věnovala umělecké dráze, a to jako autorka knížek pro děti. Pracovně na tom byla lépe než Hruška a čas od času to dávala svému muži znát. Právě Julie přesvědčila Rudolfa, aby poněkolikáté zašel za truhlářem Šavrdou a přesvědčil ho, aby jim vyrobil do chalupy okna.

*V první řadě tyhle věci domlouvají chlapi a pak, já musím psát a psát, abych něco vydělala, protože jak na to tak koukám, tenhle barák sežere spoustu peněz, než ho dáme dohromady. A z tvého ubohého docentského platu a těch směšných honorářů bychom mohli postavit leda tak kurník.*⁸¹

I přesto, že si Hruška a Šavrdá ze začátku moc nerozuměli, nakonec právě název prózy vypovídá o jejich spřátelení. Rudolf Hruška složil na počest dobrého vztahu s truhlářem sonátu.

*Začal nový den a skrz okno Hruškovy pracovny se nesly k šedavému nebi tóny jeho Truhlářské sonáty.*⁸²

Dalšími obyvateli vsi Lípová a přáteli Emila Šavrdy jsou například čtyřicátník Jón, hospodský Posner, starý Nykl, kterému Emil vyrábí almary, jaké mu vyrobil kdysi jeho otec, ale dříve než mu je stačí ukázat, Nykl zemře. Dále slepý Neumann, kamarád Kalenda, jemuž vyrobil kolébku pro dcerku Františku, starosta Rousek, učeďník Venda Jón či farář Houdek, kterému vyrobil společně s učněm Vendou nová vrata.

V ukázce o výrobě almar pro Nykla je vidět, jak dlouhá souvětí autor využívá.

Následujícího dne, když Emil s Vendou a Rudolfem Hruškou sklízili další desky na dveře, když další prkna došla opětovného spojení a přerodila se na spodky a vršky Nyklových almar, vysoustružil Emil ještě osmero buclatých cibulovitých nohou, jejichž dřevo bohužel pocházelo z jiného stromu, což Emila poněkud mrzelo, ale nedalo se nic dělat, tenkrát, když kácel ten sesychající se Rouskův smrč, jej ani ve snu nenapadlo, že by

⁸¹ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 29.

⁸² Tamtéž. Str. 94.

*si měl schovat dva špalky pro jistotu, kdyby chtěl dělat nohy ke skříním; ani ve snu jej nenapadlo, že právě z onoho smrku bude nějaké almary vyrábět.*⁸³

Senior Quintet je příběh pěti pošetilých starců, kteří se rozhodnou společnými silami začít podnikat a otevřít si malý penzionek.

Jedním z nich byl doktor Oskar Stein, malý a drobný sedmdesátník, na hlavě nosil černý klobouk, na nose zlaté brýličky. Doktor Stein představuje v příběhu židovskou krev. Nikdy nebyl příliš zbožný, synagogu navštěvoval jen o nejdůležitějších svátcích a jeho náboženská horlivost se projevovala pouze ve slabých chvílích. Pan doktor žil doposud v Praze, kde měl družstevní byt, a do rodného Kumburka se vrátil na penzi. Tajnou skutečností bylo, že si nastěhoval do bytu ženskou, byt na ni přepsal a ona ho vyhodila. V Kumburku však nebyl přivítán tak, jak si představoval, především snacha nebyla nadšená z toho, že se bude starat o dalšího Steina.

Alois Lebánek byl bělovlasý tříasedmdesátník. Od té doby co šel do důchodu, byl doma holka pro všechno, vyjma ženských prací.

*Byl k tomu předurčen manuální zručností, která umožňuje venkovánům přežít, a nešikovností svých potomků, které nikdy nepustil k práci, neboť se domníval, že by všechno jen pokazili a zničili.*⁸⁴

A tak cokoliv bylo třeba v domě udělat, musel si pan Lebánek udělat sám. Byl zručný zedník, instalatér, truhlář, elektrikář, automechanik. Zkrátka si dovedl poradit úplně se vším. Na jednu stranu na to na všechno nadával, ale na druhou stranu si nedovedl představit, že by celé dny seděl s rukama v klíně, nebo s knihou v ruce jako Ozeáš Joska, a nic nedělal. Jediným nešvarem pana Lebánka bylo jeho lokání z placatky, kterou nosil v náprsní kapse.

Dalším z nich byl Ozeáš Joska, hubený stařec, který chodil jedině v černém obleku a v bílé košili bez líměčku. Byl to velký klid'as a nenašel se nikdo, kdo by ho někdy viděl

⁸³ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 79.

⁸⁴ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 12.

vyvedeného z míry. Nad dveřmi jeho stavení visel nápis Joskova soukromá knihovna. Když v devadesátých letech byla zrušena většina obecních knihoven, chtěl Ozeáš kumburskou knihovnu zachránit, a tak se rozhodl valnou většinu titulů odkoupit a založil si knihovnu u sebe doma. Když se to rozkřiklo po kraji, začali mu lidé nabízet knihy z pozůstalosti, ale Ozeáš byl velmi vybíravý knihovník, a tak se v jeho policích pyšnily pouze knihy hodnotné.

Ozeáš Joska se nedal zviklat ani zvýšeným zájmem o pokleslou literaturu, životopisy všelikých komediantů a známých postav světské zábavy šířícím se od velkoměst k zapadlým vískám. Chtěl dát zušlechťovat duše svých sousedů hodnotnými knihami, navzdory tomu, že zájem o jeho služby rok od roku upadal a mnozí mu radili, aby si raději otevřel videopůjčovnu s americkými krváky a erotickými slátaninami. Velkoryse předstíral, že takové bohapusté rady přeslechl.⁸⁵

Jan Rokos byl chlap jako hora, nosil knír jako starý dragoun a ve svých sedmdesáti měl vlasy černé jako havran. Tento muž byl milovníkem a sběratelem všemožných povozů.

Jeho stodola byla plná bryček, landaurů, fiakrů a kočárů, vlastnil starodávný pohřební vůz s leptanými skly včetně černých chomoutů a černými chochoły, starý modrý poštovní vůz, vlastnil dokonce starožitný vůz, jehož dveře zdobilo už málo čitelné číslo 536, v němž údajně vezli z Prahy přes Budějovice do Brixenu Karla Havlíčka Borovského a který koupil od jistého chlapička z Hronova, vydávajícího se za potomka policejního úředníka Franze Dedery, jenž na té cestě Karla Havlíčka doprovázel.⁸⁶

Všechny ty vozy dal Jan Rokos do pořádku, opravil je a zrestauroval.

Vilém Houda byl vrstevníkem ostatních. Žil se dvěma ženami, dcerou a vnučkou, a na cestě byla třetí, pravnučka.

Chtěl mít syny, ale jeho nebožka žena mu porodila jedinou dceru. Chtěl mít vnuky, ale jeho jediná dcera mu porodila vnučku. Chtěl pracovat, dokud to šlo, ale nově zřízené

⁸⁵ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 15.

⁸⁶ Tamtéž. Str. 17.

*zemědělské družstvo před pěti lety jeho služby odmítlo. Zaměstnalo místo něj jeho dceru. A přitom všechno, co se kdy o účetnictví dozvěděla, neměla ze škol, ale od něj. Prý mládí vpřed!*⁸⁷

Z pana Houdy se stával morous, protože neměl nic na práci. Veškeré domácí hospodářství, vyjma pár slepic, jeho dcera zrušila, s tím, že je s králíky a prasetem moc práce. Ze stejného důvodu zrušila i zeleninovou zahradu. Argumentem pro ni bylo to, že v dnešní době se dá všechno koupit. A tak pan Houda celé dny přerovnával věci v dřevníku, sem a tam, tam a sem.

Jako méně výrazné, ale přesto důležité postavy se zde objevují například dlouhonohá listonoška Fanyňka Bílá, policejní poručík Karel Žák, mladý hostinský Vincek, farář, hradlařka a výpravčí v jedné osobě či ředitel okresní banky František Kořínek.

V prózách jsou důležité profese, které postavy vykonávají, protože i ty nám přibližují život na venkově.

4 . 4 . Jazykové prostředky

Už byla zmínka o tom, že jedním z Novotného inspirátorů byl Bohumil Hrabal. Ovlivnil ho jak způsobem vyprávění, tak jazykem.

*Když si všimnete Hrabalových dialogů, tak takhle nikdo nemluví, to je těžká stylizace. Ale on uměl krásně nadávat. My jsme říčeli smíchy. Třeba, v jedné povídce má: „Maminko, ty ventro stará, roztrhnu ti hubu hákem!“ To je ale poetická nadávka! Košatá! To mě fascinovalo. V tuhle chvíli začnete přemýšlet a vymýšlet další druhy a nová slovní spojení, která vytvoří nějakou novou entitu v jazyce.*⁸⁸

S udržováním a obohacováním slovní zásoby David Jan Novotný rozhodně nemá problém. Obohacuje si ji tím, že se pohybuje mezi studenty. Momentálně buď na Literární

⁸⁷ NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 30.

⁸⁸ Lidovky.cz: *Rozhovor David Jan Novotný* [online]. 1. 5. 2012 [cit. 15. 10. 2012].

akademii Josefa Škvoreckého, nebo na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Týden co týden poslouchá neologismy, které pronikají do českého jazyka.

Když se pohybujete mezi lidmi, tak asi není možné nová slova, či slovní spojení neregistrovat. Jen při psaní je používám málokdy. Mám zkušenost s různým druhem rčení, která právě byla v módě a všichni studenti je cpali do textu jako pominutí. Jenže za pár let tomu už nikdo nerozumí.⁸⁹

Dalo by se tedy říct, že si Novotný na bohaté slovní zásobě zakládá, ale ne všechny neologismy zařazuje do svých textů. Hlavně asi ze strachu, že by vlastně další generace nedokázaly pochopit, co tím chtěl autor říct.

V českoskalických prózách autor čerpá z řeči venkovanů 80. let a 90. let 20. století. V řeči postav využívá především nespisovnou obecnou češtinu (koncovka -ej, protetické v-, atd.) a zemědělský argot. V textu se v malé míře objevují vulgarismy.

Podívej, Emile, on asi nebude tak úplně blbej, když je jednou docent. To přece nemůžeš jen tak ze štégrajfu říct, že je vůl, když nevíš, co všechno ví. Podle mě je to slušnej člověk.⁹⁰

„Nejvíc mě namíchnul ten holohlavej poručík,“ pokračoval Ludvík v líčení večerních událostí. „Jestli prej jsem dotyčnýho znal, jestli jsem s ním neměl někdy nějaký konflikt... sakra, vždyť ten chlap je tam někdy od pětapadesátýho roku, to mi bylo šest, tuhle podělanou díru jsem neznal, Klouzalovou taky ne, tak z čeho mě ten idiot podezírá?“⁹¹

Vypravěč naopak hovoří spisovným, někdy až archaickým českým jazykem.

Pan Houda mohutně zabáňal z cigarety, jejíž tabák byl o dobrých deset řádů horší než tabák páně doktorova doutníku.⁹²

⁸⁹ Lidovky.cz: Rozhovor David Jan Novotný [online]. 1. 5. 2012 [cit. 15. 10. 2012].

⁹⁰ NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Str. 31.

⁹¹ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 83.

⁹² NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Str. 27.

Za svůj život vykopal pan Píša už mnoho hrobů, ale nikdy by jej nenapadlo, že bude jednou muset kopat hrob právě Jurajdovi, měřícímu dva metry pětadvacet, neboť Jurajda byl o dobrých čtyřicet let mladší než pan Píša a zdálo se, že kypí zdravím. Ale jako většina zdání, i toto bylo klamné.⁹³

Autor v povídkách překvapivě nevyužívá východočeského nářečí. Naopak v *Pohádkách ze starého mocnářství* se nářečí vyskytuje ve velké míře.

Spisovatel používá jak dlouhá souvětí, tak i krátké rázné věty.

V té době žil v Němčicích už jenom se ženou, starší syn se odstěhoval do města, ale přesto vzpomínal na doby, kdy se oženil, kdy otcovský dům z gruntu přestavěl, dal novou střechu, vykácel přestárlé jabloně a založil nový sad, učil své syny, sotva že dorostli šesti let, kosit trávu a naklepávat kosu, bral je na střechu, když vyměňoval prasklé tašky, chodil se s nimi dívat na první jablka, když nový sad začal rodit.⁹⁴

A měl samosebou pravdu.⁹⁵

4 . 5 . Kompozice děl

Jak už bylo zmíněno, kompozice českoskalické trilogie je koncipována na způsob kalendářního cyklu. Díla jsou zakomponována do rámce jednoho roku, a čtenář si tak může udělat představu o tom, jak střídání ročních období ovlivňuje život na venkově.

Autor vždy každé dílo začíná několika úvodními řádky, kde čtenáři zajímavým způsobem přiblíží, na co se může těšit. Jaké téma se bude v díle objevovat nejčastěji, kde se příběh bude odehrávat či v jakém období.

⁹³ NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Str. 25.

⁹⁴ Tamtéž. Str. 17.

⁹⁵ Tamtéž. Str. 15.

Soubor povídek *Ro(c)k na vsi* obsahuje sedm povídek, které na sebe nijak tematicky nenavazují, ale objevují se v nich stejné postavy. Hlavní postavou je pokaždé někdo jiný, ale sousedé jsou vždy stejní.

O půl páté před krámem je delší povídka, která po úvodu obsahuje čtyři kapitoly, označené jednoduše Jaro, Léto, Podzim a Zima. Zde nám autor jasně dává najevo, že se budeme pohybovat v době jednoho roku.

Povídka *Truhlářská sonáta* se podle všeho odehrává také v rámci jednoho roku, avšak z názvů kapitol to už není tak patrné. Autor zvolil italské hudební názvosloví, které koresponduje s názvem celé povídky. Takto nazvané kapitoly působí nenuceně a pro čtenáře zajímavě.

V próze *Senior Quintet* uplatnil David Jan Novotný jinou kompozici díla. Sice opět začíná krátkým úvodem, ten však není nijak nazván. A dále pokračuje ucelený příběh, který nebylo nutné rozdělovat na kapitoly.

4 . 6 . Pohádky ze starého mocnářství

V roce 2005 vydalo Nakladatelství Bor sbírku Novotného moderních autorských pohádek. Jedním z rozdílů mezi lidovou a autorskou pohádkou je to, že autorská pohádka se většinou odehrává na konkrétním místě a v konkrétním čase.

V této sbírce pohádek je tím konkrétním místem prostor mezi Jaroměří a Hronovem v severovýchodních Čechách a časem děje je období konce rakousko-uherské monarchie.

Díky Novotnému zjistíme, jak to doopravdy bylo s perníkovou chaloupkou, dozvíme se, jak vypadá obyvatel Jupiteru, či kdo vymyslel a sestavil kombajn.

Hlavními hrdiny pohádek jsou například chudí chalupníci, kteří nad bohatými vyzrají dobrým srdcem či vynalézaví mladíci, kteří usilují o ruce krásných děveček z bohatých stavení.

4.6.1. Venkovské motivy

V *Pohádkách ze starého mocnářství* autor využívá podobných motivů jako ve svých českoskalických povídkách.

Motiv rodiny je zde asi nejčastější. David Jan Novotný popisuje, jak se starým rodičům staví vejminky, aby mohli v klidu dožít ve svém, nebo jak nevěsty dostávají věnem prachové peřiny.

*Marjánka dostala věnem půl statku, to pole mezi dvěma lesy a peřiny, co se pod nimi spalo jako pod nadýchanými obláčky. A než přišel podzim, postavil Tonda mamince takovou malou chaloupku, aby dožila ve svém.*⁹⁶

V pohádkách se samozřejmě objevuje i motiv lásky. Jedná se jak o lásku rodičů k dětem a naopak, tak i o lásku mileneckou. Mládenec plní velmi těžké úkoly, jen aby získal srdce své milované.

Například pohádka *Tonda Šíkula* vypráví o mládenci jménem Tonda, který byl velice dobrosrdečný a každému rád pomohl. A za každou pomoc si vysloužil nějakou odměnu. A ty odměny nebyly ledajaké, šlo totiž o odměny kouzelné. Když si chtěl vysloužit za ženu Marjánku, dceru bohatého sedláka, dostal od něj nesplnitelné úkoly, například pokosit pole, které by za celý den nezvládlo pokosit ani deset chlapů. A jak to tak bývá, v tu chvíli se objevil kouzelný dědeček, kterému kdysi pomohl, a pomoc mu oplatil.

Mezi typické venkovské motivy patří motiv přírody. Hned v první pohádce *Pravda o perníkové chaloupce*, majitel firmy zabývající se stavbou domů z perníku, přírodu šetří.

*A nikdo nemusí kvůli jeho domům kopat hlínu na cihly, nikdo nemusí těžit vápenec na vápno a cement, a nechávat po sobě zpustošenou krajinu, protože ty domy jsou celé z rostlinného materiálu, z toho, co matička příroda sama dala, co na stromech a na polích vyrostlo, ovoce na marmelády, zrno na mouku a včelí mёд do perníku hezky rovnou z úlu.*⁹⁷

⁹⁶ NOVOTNÝ, David Jan. *Pohádky ze starého mocnářství*. Str. 67.

⁹⁷ Tamtéž. Str. 11.

I zde se vyskytují motivy venkovských profesí. V jedné povídce se objevuje truhlář, v další pekař a perníkář, dřevorubec, forman či komisař nebo hospodský, nechybí sedláci, statkáři a hospodáři. K tomu patří i motivy venkovské zvěře. Autor se zmiňuje o koních na pastvách či o včelách a s nimi související práci.

Motiv zemědělských prací je hlavní v pohádce Tonda Šíkula. Díky kouzlům, které se kolem něj vyskytují, se Tonda dozvídá o strojích, které umějí sami pracovat na polích. V té době to bylo neuvěřitelné. A protože byl Tonda vynalézavý, a neznámé stroje si pořádně prohlédl, začal je ve velkém vyrábět. Dokonce se rozhodl zkombinovat několik strojů dohromady a vynalezl takzvaný stroj kombinovaný, česky kombajn.

Pohádkové motivy se s motivy venkovskými prolínají a vzájemně se doplňují natolik, že je velmi těžké neuvěřit tomu, že se Novotného příběhy opravdu odehrály.

Závěrem lze říci, že Novotného pohádky jsou svým obsahem určeny více mládeži a dospělým čtenářům, než dětem.

5. Slovo závěrem

Cílem mé bakalářské práce bylo přiblížit dílo Davida Jana Novotného, a to především jeho venkovské prózy z Českoskalicka.

V úvodní části práce je popsán autorův dosavadní život. Tato část je také věnována výčtu jeho literárních počinů. Práce poukazuje jak na autorovu prozaickou tvorbu, tak i na jeho odborné publikace, skripta a vysokoškolské učebnice, zachycuje také filmovou a televizní tvorbu. V životopisné části bylo čerpáno zejména ze sekundární literatury.

Stěžejní část práce se zabývá autorovými prózami z Českoskalicka. U těchto textů bylo mým úkolem provést analýzu a interpretaci. Hlavním cílem bylo prozkoumat autorovo pojetí žánrového typu na pozadí žánrových tradic. Z tohoto důvodu bylo nutné do práce zařadit kapitolu o vývoji venkovské prózy. V té je popsán vývoj českého i světového románu.

Pasáž o českoskalických povídkách se zaměřuje především na tematickou část. Zde jsou nejprve popsány motivy, jichž autor v dílech využívá. Práce se tak věnuje motivům lásky, přátelství, počasí, sousedských vztahů, zemědělských prací či víry. Dále se zabývá dějištěm povídek, okolím České Skalice. Známe je to, že autor své prózy zasazuje do vesnice Doubravice, kde má chalupu. Novotného postavy jsou naprosto obyčejní venkovští obyvatelé. Jejich myšlenky se povětšinou soustředí na rodinu, přátele, ale v neposlední řadě na počasí, úrodu a zemědělskou činnost. Část práce se také zaměřuje na jazykové a kompoziční složky děl.

Poslední kapitola se zabývá Novotného sbírkou moderních autorských pohádek. Do bakalářské práce bylo nezbytné zařadit *Pohádky ze starého mocnářství*, a to nejen proto, že se odehrávají na území Českoskalicka, ale především z toho důvodu, že se v nich ve velké míře objevují venkovské motivy. Pohádkové motivy jsou těmi venkovskými zastíněny, a tak se dá říci, že jde spíše o četbu pro mládež a dospělé čtenáře.

V interpretační části jsem ze sekundární literatury čerpala minimálně. Práci jsem vytvořila na základě přečtení vybraných děl a veškerá tvrzení jsem doložila ukázkami.

Českoskalické prózy Davida Jana Novotného se do povědomí čtenářů moc nedostaly, a tak jsem ráda, že právě já jsem je mohla touto formou představit. Tato díla jsou nedílnou součástí regionální literatury.

6. Seznam použité literatury

- JANÁČKOVÁ, Jaroslava. *Český román sklonku 19. století*. 1. vyd. Praha: Academia, 1967. 208 s.
- JANÁČKOVÁ, Jaroslava. *Román mezi modernami*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989. 276 s.
- JANÁČKOVÁ, Jaroslava. *Stoletou alejí*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1985. 296 s.
- KNAP, Josef. *Básníci selství. Studie o ruralismu u nás*. Praha: Svobodné učení selské, 1932. 62 s.
- MOCNÁ, Dagmar a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha-Litomyšl: Paseka, 2004. 699 s. ISBN 80-7185-669-X.
- MÜHLSTEIN, L. a NOVÁK, V. *Česká Skalice a okolí*. 1. vyd. Česká Skalice: MNV Česká Skalice, 1984. Nestr.
- NOVOTNÝ, David Jan. *Můj nejlepší kámoš*. Praha: Knižní Klub, 1997. 208 s. ISBN 80-7176-601-1.
- NOVOTNÝ, David Jan. *O půl páté před krámem*. Liberec: Bor, 2005. 94 s. ISBN 80-86807-10-X.
- NOVOTNÝ, David Jan. *Pohádky ze starého mocnářství*. Liberec: Bor, 2005. 78 s. ISBN 80-86807-14-2.
- NOVOTNÝ, David Jan. *Ro(c)k na vsi*. Liberec: Bor, 2004. 118 s. ISBN 80-86807-04-5.
- NOVOTNÝ, David Jan. *Senior Quintet*. Liberec: Bor, 2008. 151 s. ISBN 978-80-86807-99-7.
- NOVOTNÝ, David Jan. *Sidra Noach*. Praha: Knižní Klub, 2010. 384 s. ISBN 978-80-242-2754-2.
- NOVOTNÝ, David Jan. *Strážní andělé*. Praha: Knižní Klub, 2000. 192 s. ISBN 80-242-0317-0.
- NOVOTNÝ, David Jan. *Truhlářská sonáta*. Liberec: Bor, 2006. 94 s. ISBN 80-86807-21-5.
- VODIČKA, Felix. *Umění Boženy Němcové*. Literární noviny, 1962, č. 4.

Databazeknih.cz: *Pohádky z Ementálu* [online]. 2008-2012. [cit. 24. 9. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.databazeknih.cz/knihy/pohadky-z-ementalu-55581>

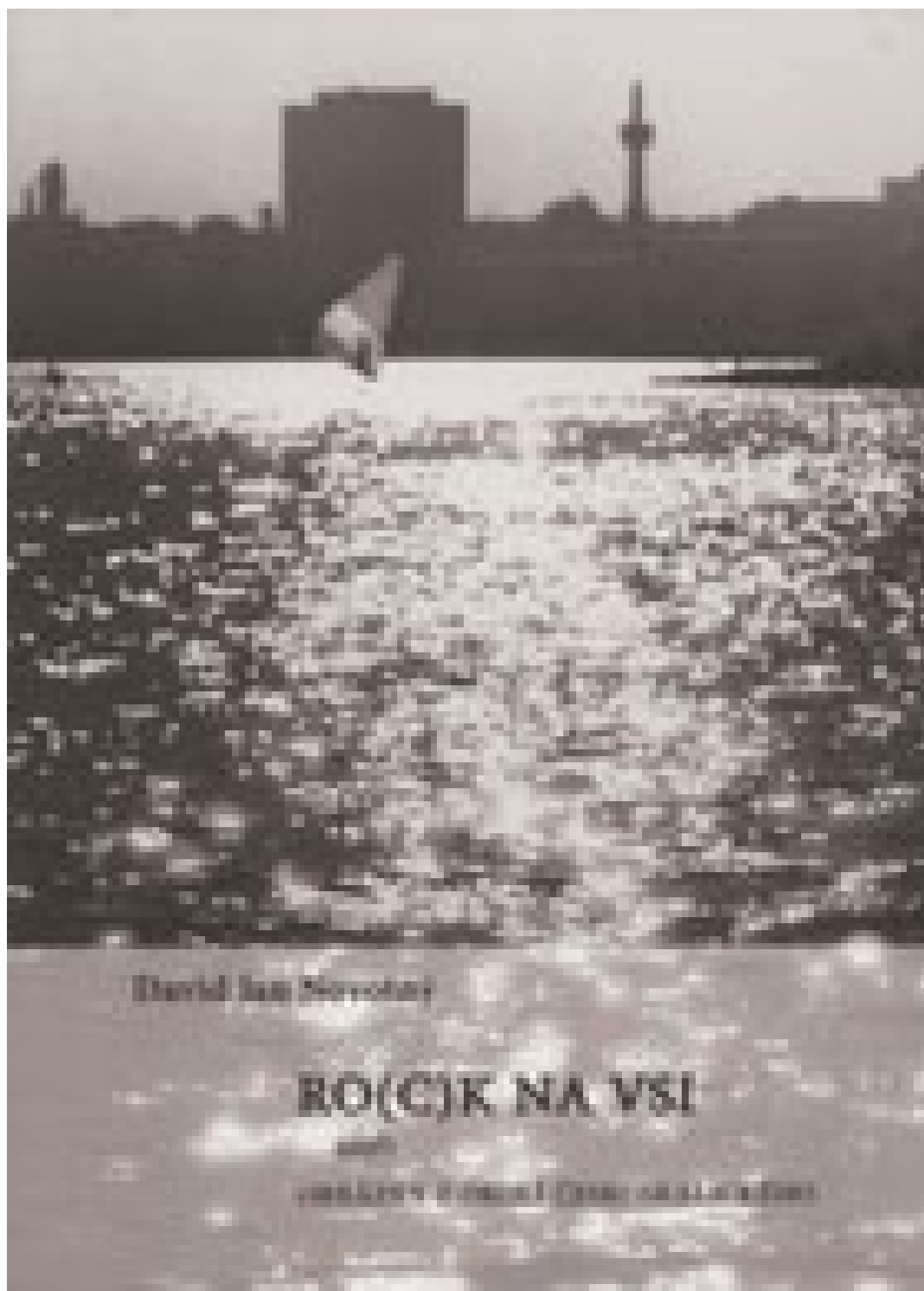
Lidovky.cz: *Rozhovor David Jan Novotný* [online]. 1. 5. 2012 [cit. 15. 10. 2012]. Dostupné z WWW: http://www.lidovky.cz/rozhovor-jan-david-novotny-dfn-/ln_kultura.asp?c=A120430_130443_ln_kultura_Pta

7. Obsah obrazové přílohy

Obrázek 1 - David Jan Novotný při rozhovoru pro Lidovky.cz, převzato z: http://www.lidovky.cz/rozhovor-jan-david-novotny-dfn-/kultura.aspx? c=A120430_130443_In_kultura_Pta	62
Obrázek 2 - Obálka knihy Ro(c)k na vsi aneb Obrázky z okolí Českoskalického, převzato z: http://www.naklbor.cz/publikace-beletrie-ostatni	63
Obrázek 3 - Obálka knihy O půl páté před krámem, převzato z: http://www.naklbor.cz/publikace- beletrie-ostatni	65
Obrázek 4 - Obálka knihy Truhlářská sonáta, převzato z: http://www.naklbor.cz/publikace-beletrie- ostatni	66
Obrázek 5 - Obálka knihy Senior Quintet, převzato z: http://www.naklbor.cz/publikace-beletrie- ostatni	67

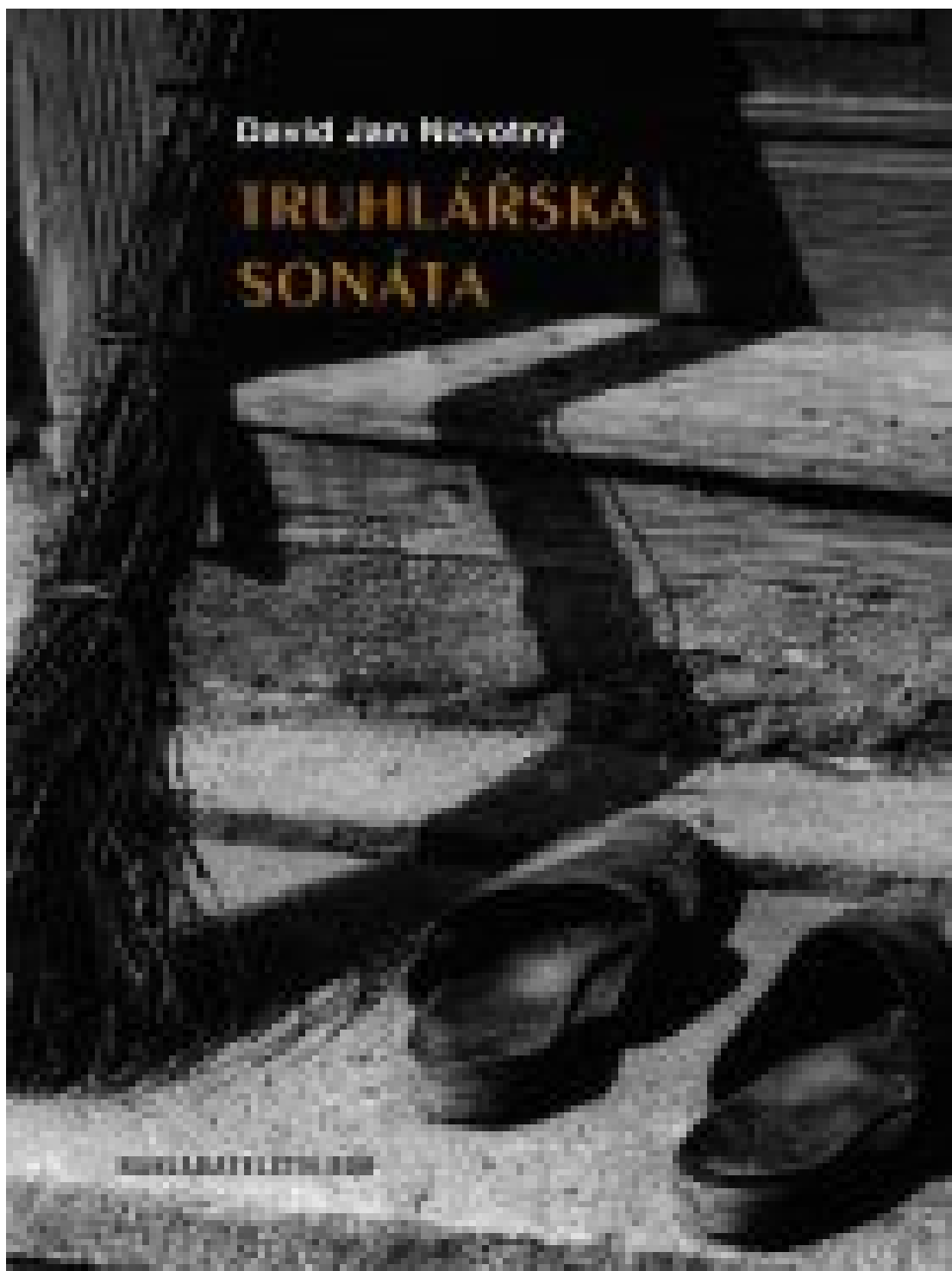
Obrázek 1 - David Jan Novotný při rozhovoru pro Lidovky.cz

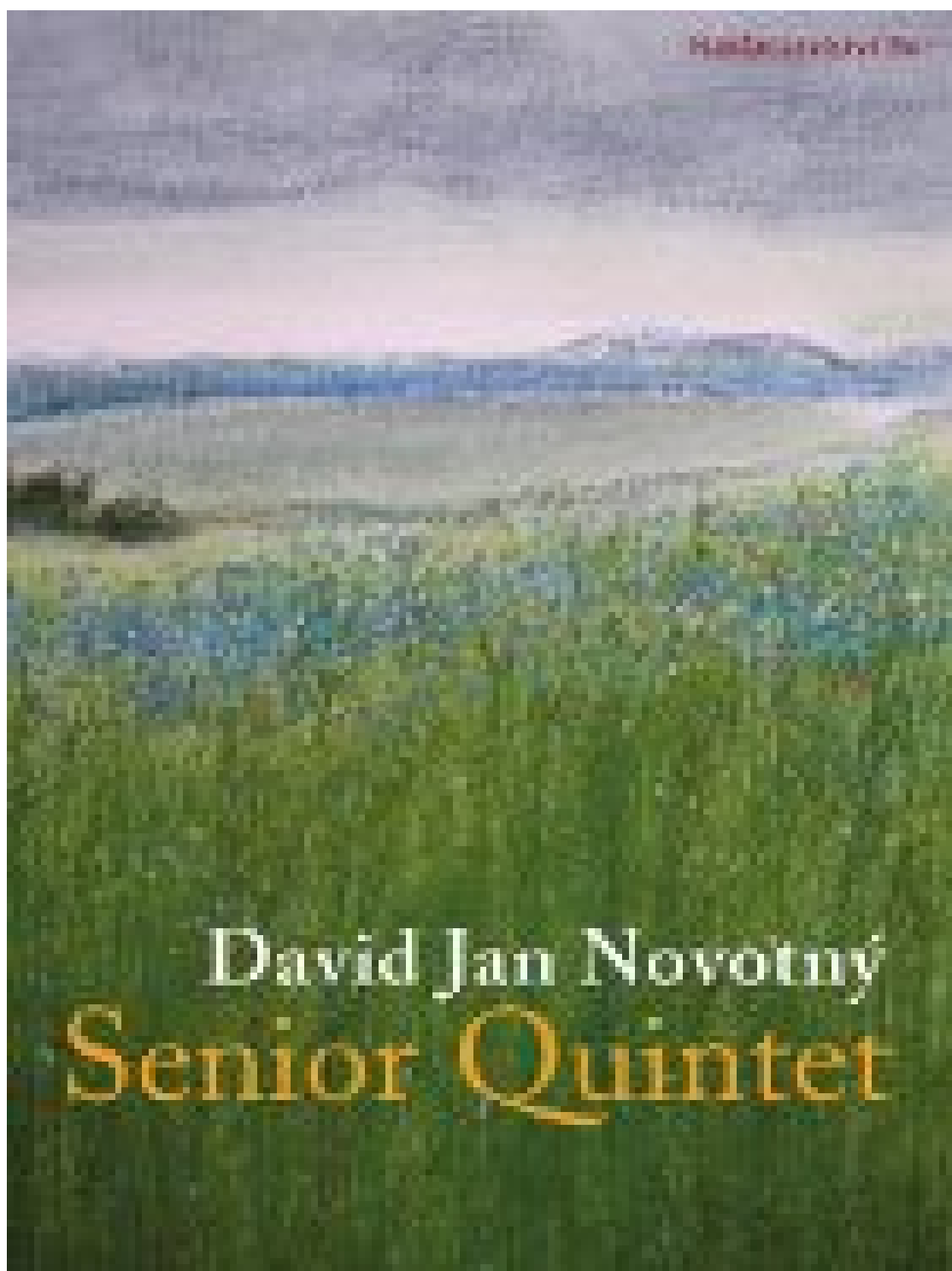
Obrázek 2 - Obálka knihy Ro(c)k na vsi aneb Obrázky z okolí Českoskalického

Obrázek 3 - Obálka knihy O půl páté před krámem

Obrázek 4 - Obálka knihy Truhlářská sonáta

Obrázek 5 - Obálka knihy Senior Quintet